

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет іноземних мов

Кафедра іноземних мов

К В А Л І Ф І К А Ц І Й Н А Р О Б О Т А

на тему: «Формування англомовної лексичної компетентності учнів
старших класів з використанням коміксів»

Здобувачки 2 курсу групи 2 МСОА

Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальності 014 Середня освіта

(за предметними спеціальностями)

Предметної спеціальності 014.02 Середня освіта

(англійська мова та зарубіжна література)

Спеціалізації 014.021 Англійська мова та зарубіжна література

Додаткової спеціалізації 014.022 Німецька мова

та зарубіжна література

Стаднік Мирослава Сергіївна

Використання чужих ідей,

Науковий керівник

результатів і текстів мають

Дмітренко Наталя Євгеніївна,

посилання на відповідне джерело

доктор педагогічних наук, професор

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2025 рік

АНОТАЦІЯ

Стаднік М. С. Формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів з використанням коміксів.

Спеціальність 014.02 Середня освіта (англійська мова та зарубіжна література).

Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського, м. Вінниця, 2025 р.

У дипломній роботі досліджено процес формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів з використанням методу коміксів. Проаналізовані теоретичні основи використання коміксу як сучасного і ефективного засобу навчання, а саме: розкрито зміст, структуру та компоненти лексичної компетентності, висвітлено чинники, що впливають на засвоєння та активне використання англомовної лексики учнями старших класів, охарактеризовано метод коміксів на уроках англійської мови. У роботі розроблено комплекс вправ з використанням методу коміксів для формування лексичних навичок учнів старших класів, що поетапно формують і закріплюють лексичний матеріал та описано етапи їх викладу, вікові особливості учнів старших класів та вимоги шкільної програми. Проведено пробне навчання та перевірено ефективність методу коміксів для формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів. Представлено результати пробного навчання, що підтверджують позитивний вплив коміксів на зацікавленість учнів під час уроків англійської мови, якість засвоєння учнями англомовної лексики.

Ключові слова: методика навчання, англомовна лексична компетентність, метод коміксів, учні старших класів, пробне навчання.

Stadnik M. S. Formation of English lexical competence of high school students using comics.

Specialty 014.02 Secondary education (English language and foreign literature).

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, 2025.

The thesis investigates the process of forming English lexical competence of senior students using the comics method. The theoretical foundations of using comics as a modern and effective teaching tool are analyzed, namely: the content, structure and components of lexical competence are revealed, the factors that influence the acquisition and active use of English vocabulary by senior students are highlighted, the comics method in English lessons is characterized. The work develops a set of exercises using the comics method for forming lexical skills of senior students, which gradually form and consolidate lexical material and describes the stages of their presentation, the age characteristics of senior students and the requirements of the school curriculum. Trial training was conducted and the effectiveness of the comics method for forming English lexical competence of senior students was tested. The results of trial learning are presented, confirming the positive impact of comics on students' interest during English lessons and the quality of students' acquisition of English vocabulary.

Keywords: teaching methodology, English lexical competence, comics method, high school students, trial learning.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	2
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ КОМІКСУ ЯК МЕТОДУ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	8
1.1 Особливості формування англomовної лексичної компетентності учнів старших класів.....	8
1.2 Характеристика використання методу коміксів на уроках англійської мови.....	28
1.3 Створення вправ з використанням коміксів для формування англomовної лексичної компетентності учнів старших класів.....	43
Висновки до розділу 1.....	54
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ КОМІКСІВ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ.....	57
2.1 Комплекс вправ для формування англomовної лексичної компетентності учнів старших класів з використанням коміксів.....	57
2.2 Організація і проведення пробного навчання лексики із застосуванням коміксів учнів старших класів.....	83
2.3 Аналіз результатів пробного навчання лексики із застосуванням коміксів учнів старших класів.....	85
Висновки до розділу 2.....	91
ВИСНОВКИ.....	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	95
ДОДАТКИ.....	105

ВСТУП

Актуальність проблеми дослідження. Зважаючи на посилення міжнародних зв'язків і входження України в світовий простір, система освіти потребує оновлення. Це стосується і навчання іноземних мов. Сьогодні знання іноземних мов набуває все більшої ваги. У сучасному світі це необхідні навички і вміння для досягнення успіху як у професійному, так і у особистому житті, що вимагає удосконалення змісту, цілей, методів, прийомів та засобів викладання іноземних мов.

Роботи таких вчених, як С. Ніколаєва, І. Криндисарук, Л. Ясногурська, В. Редько, Н. Бориско, І. Шнайдер, М. Шевченко, Є. Сусіденко, Л. Сущенко, які зробили значний внесок у методику навчання іноземних мов, показали, що використання нетрадиційних методів і прийомів сприяє успішному формуванню англomовної лексичної компетентності. Саме тому, у наш час, вчителі повинні знати, як використовувати нові методи, щоб навчання було цікавим, наочним і учні змогли вивчати мову ефективніше і швидше.

У сфері освіти України спостерігається оновлення нормативно-правових документів, у яких йдеться про використання інноваційних і нетрадиційних методів в освітньому процесі – Закони України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), Концепція Нової української школи (2016), Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (2020), Європейські рамкові документи (CEFR) (2020). У вказаних документах наголошується на використанні нетрадиційних методів навчання. Вчителі мають можливість самостійно обирати методи навчання для розвитку компетентностей учнів. Сюди входять також інтерактивні та візуальні методи, до яких належить і метод коміксів.

Українські науковці: І. Тараканець, О. Самофалова, Л. Порядченко, І. Чопик, С. Котай, О. Муравицька, вже досліджували проблему використання методу коміксів для формування лексичних навичок учнів.

Серед іноземних дослідників, що вивчали проблему використання коміксів для формування лексичної компетентності учнів, варто виділити

таких, як: Дж. Амбел (J. Ambel), С. Кері (S. Cary), Р. С. Петерсен (R. S. Petersen), Н. Коун (N. Cohn), і К. Тіллі (C. Tilley).

Мета дослідження: дослідити процес формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів з використанням методу коміксів, розробити комплекс вправ з використанням методу коміксів для формування лексичних навичок учнів старших класів та перевірити його ефективність у процесі пробного навчання.

Об'єкт дослідження – процес формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів.

Предметом дослідження є використання методу коміксів для формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів.

Відповідно до мети, об'єкта і предмета визначено такі **завдання** дослідження:

1. Проаналізувати особливості формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів;
2. Охарактеризувати комікси як метод формування лексичних навичок учнів старших класів на уроках англійської мови.
3. Розробити комплекс вправ з використанням коміксів для формування лексичних навичок учнів старших класів.
4. Організувати і провести пробне навчання лексики із застосуванням коміксів учнів старших класів.
5. Проаналізувати результати пробного навчання лексики із застосуванням коміксів учнів старших класів.

Для досягнення поставленої мети в роботі були використані теоретичні і емпіричні загальнонаукові **методи дослідження**. До теоретичних відносимо: аналіз, порівняння, систематизація, класифікація та узагальнення даних психолого-педагогічної і методичної літератури з проблеми дослідження, вивчення та узагальнення передового досвіду вчителів іноземних мов. Щодо емпіричних – пробне навчання, спостереження,

опитування, аналіз продуктів навчальної діяльності учнів (письмові і усні роботи).

Теоретичне значення полягає у дослідженні найефективніших способів використання методу коміксів для формування лексичної компетентності учнів старших класів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості ефективного застосування методу комікси в освітньому процесі та розробці системи вправ для формування лексичних навичок учнів старших класів.

Експериментальна база дослідження. Пробне навчання проводилася на базі Полонського ліцею №2 імені О. Боброва, міста Полонного, Шепетівського району, в 11 класі.

Апробація результатів дослідження здійснена на міжнародних і всеукраїнських конференціях: IX Всеукраїнська науково-практична конференція молодих учених «Мовна комунікація і сучасні технології у форматі різнорівневих систем», Дніпро, 25 листопада 2024; Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми лінгвістики, перекладознавства, методики навчання іноземних мов та зарубіжної літератури в сучасному освітньому просторі», Вінниця, 20 травня 2025; Міжнародна наукова конференція «Актуальні питання вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур та методики викладання іноземних мов», Вінниця, 19-20 червня 2025; Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Нові тенденції в перекладознавстві, філології та лінгводидактиці в контексті глобалізаційних процесів», Житомир, 5 листопада 2025;

Публікації. Результати дослідження висвітлено у 4 публікаціях.

Обсяг і структура дисертації. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації – 115 сторінок, із них 90 – основного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ КОМІКСУ ЯК МЕТОДУ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

1.1 Особливості формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів

Знання слів є обов'язковою умовою володіння мови. Знання великої кількості лексичних одиниць спрощує процес висловлювання думок і їх аргументування. Люди використовують свій словниковий запас на роботі, вдома, на вулиці, саме тому, дуже важливо, щоб вчителі приділяли достатньо часу формуванню лексичних навичок учнів.

Як зазначено у Великому тлумачному словнику сучасної української мови: «лексика – це сукупність слів певної мови, й окремих сфер чи діалектів» [7, с. 611].

Під лексикою розуміється сукупність слів і подібних із нею за функцією об'єднань лексичних одиниць. Останні являють собою слова, стійкі словосполучення чи інші одиниці мови, здатні номінувати предмети, явища, їх ознаки, тому поняття «лексична одиниця» та «слово» є синонімами і в цьому контексті взаємозамінні [49, с. 13].

Лексика є однією з найважливіших складових процесу говоріння, та і взагалі вивчення мови, адже слова це і є мова. Коли учні мають недостатні лексичні знання і навички, вони апатичні, пригнічені і втрачають мотивацію до навчання. Діти не можуть висловити свою думку, підібрати правильні слова. Під час використання мови, можна не знати граматичних правил і досягти комунікативної мети, але без слів – це неможливо. Тому, опановувати лексику потрібно всеосяжно: вивчати полісемію слів, діалектизми, синоніми, антоніми, просторіччя і словосполучення. Також варто звертати увагу на денотацію і конотацію слів. Наприклад: пряме значення слова «дитина» є людина, якій немає 18 років, додаткове значення може означати невинність або безпорадність. Важливо також вміти

використовувати ідіоми. Це робить говоріння живим і свідчить про глибоке знання мови. Потрібно знати як правильно і доречно використовувати ідіоми, адже неправильне використання може призвести до непорозумінь. Під час їх застосування необхідно враховувати культуру, релігію, гендер, сучасні тенденції і ситуацію.

Оволодіння іншомовним мовленням неможливе без лексичних навичок [64, с. 1]. Учні, які знають багато слів, фраз, інших лексичних компонентів, легше справляються із завданнями, проектами, активностями з різних аспектів іноземної мови: аудіювання, говоріння, читання і письма.

Головне у навчанні лексики – домогтися того, щоб учні оволоділи слововживанням. Це складне завдання вирішується у двох аспектах: необхідно не тільки навчитися використовувати лексику у власному мовленні, але й розуміти її в мовленні інших [42, с. 1]. Тому вчителю важливо створювати чим більше умов, де учні зможуть практикуватися використовувати нову лексику у реченнях з різними ситуаціями.

У роботі над лексикою традиційно виділяють три етапи: ознайомлення, первинне закріплення і розвиток умінь використання лексичних одиниць у різних видах мовленнєвої діяльності [9, с. 39]. Перший етап є найважливішим, адже без правильної подачі лексики досягти успіху буде неможливо. Перед вчителем стоїть складне завдання – підібрати найефективніші методи ознайомлення учнів з словами. При виборі методів навчання він має враховувати вік, інтереси, можливості, рівень володіння англійською мовою учнів та мету і завдання уроку. Щоб знайти ефективний і дієвий метод, найкраще буде експериментувати: пробувати різні підходи, спостерігати і аналізувати, що підходить учням, а що ні. Найчастіше те, що ефективно для одного класу, не підходить для іншого. Тому вчителю важливо не зупинятися, а вчитися і досліджувати далі.

Завдяки великому лексичному запасу, учні демонструють вищий рівень мовленнєвої компетентності: чіткіше формулюють свої думки, впевненіше говорять, краще розуміють своїх співрозмовників, глибше розуміють тексти,

інтерв'ю, фільми, пісні, збагачують свої знання у різних сферах. Якщо учні володіють кількома іноземними мовами, це дає їм змогу аналізувати проблему з різних перспектив, читаючи різні джерела, що належать до різних мовних і культурних традицій. Тоді зростає ймовірність глибше зрозуміти досліджуване і зробити правильні висновки. Коли учні вміють робити все вище сказане, їх можна назвати лексично компетентними.

На початку важливо з'ясувати, чи поняття «компетентність» і «компетенція» мають однакові значення. В Словнику успішного учня Оксфорд ці слова мають однакове значення: як «компетенція», так і «компетентність» визначається як здатність робити, що-небудь добре [73, с. 307]. Насправді ж, ці поняття мають певні відмінності.

Як зазначається у Великому тлумачному словнику сучасної української мови: Компетенція це добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи, особи [7, с. 560]. За Термінологічним словником: Компетенція – підтверджена здатність використовувати знання, уміння, особисті, соціальні та методологічні можливості в роботі чи навчанні [64, с. 26].

Компетенція розглядається одночасно в трьох сенсах: 1) як коло питань, в яких особа повинна бути обізнана; коло повноважень, делегованих суб'єкту (посадовцю, органу управління, групі і т.п.); 2) як досвід, інформаційний ресурс, знання в певній предметній галузі, якими володіє суб'єкт; 3) соціально задана вимога до підготовки особи у певній сфері [10, с. 6].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови можна знайти таке визначення слова «компетентний», а саме: «Який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий» [7, с. 560].

За визначенням, поданим у програмі МОН «НУШ: Концептуальні засади реформування середньої школи» (2016), «компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь,

інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність».

Варто зазначити, що компетентність людини постійно змінюється. Це залежить від зміни світу, виставлених вимог до межі, переступивши, яку можна називатися компетентним. Компетентність змінюється від кожної дії людини, вибору, який вона робить у тій, чи іншій ситуації. Також можна говорити про зміни в науці, у відкритті нових знань. Щоб залишатися компетентним, людина має постійно розвиватися і вивчати нове. Компетенція – це певна норма, досягнення якої може свідчити про можливість правильного вирішення якого-небудь завдання, а компетентність – це оцінка досягнення (або недосягнення) цієї норми [10, с. 2].

Отже, компетенція – це ніби межа, перелік умов, перетнувши які, людина набуває компетентності. У процесі вивчення іноземної мови учні формують і розвивають компетентності: лексичні, граматичні, фонетичні, а також в читанні, говорінні, аудіюванні і письмі.

Лексична компетентність (ЛК) посідає провідне місце серед складових мовної компетентності англійської мови, оскільки без належного володіння англійським лексичним матеріалом ускладнюється розвиток інших мовленнєвих навичок і вмінь. Отже, вчителі англійської мови, які працюють з учнями старших класів, повинні зосереджувати основну увагу формуванню лексичної компетентності.

На думку Н. Горбунової, лексична компетентність – це здатність миттєво викликати з тривалої пам'яті еталон слова залежно від конкретного мовленнєвого завдання та включати це слово в мовленнєвий ланцюг [9, с. 88].

Тобто, лексична компетентність – це вміння людей розуміти значення слів, фраз, інших лексичних компонентів, вибирати і використовувати слова правильно у різних ситуаціях, враховуючи мету спілкування, культурні особливості, соціальний статус, релігію.

Лексична компетентність стосується знання слів і виразів, що використовується для вираження конкретних ідей та комунікації в різних контекстах. Отже, розвиток лексичної компетентності може сприяти формуванню навичок ефективного спілкування, оскільки учні будуть мати не лише знання мови, але й здатність використовувати ці знання у практичних ситуаціях [38, с. 17].

Незважаючи на представлені дефініції, поняття «лексична компетентність» було б неповним, якби воно охоплювало лише лексичні знання, навички та вміння, тому, будучи складною структурною освітою, лексична компетентність також включає до свого складу мовний досвід та особисті якості учнів [49, с. 15].

Формування лексичної компетентності – це складний процес пізнання і практики вживання лексики, всіх її значень і нюансів у різних ситуаціях. Під час цього розширюється словниковий запас, удосконалюється пізнавально-мовленнєвий досвід, логічне мислення.

За С. Ніколаєвою «лексична компетентність» розглядається як людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань і лексичної усвідомленості [4, с. 215]. Аналіз цього визначення дає підстави для обґрунтування поняття «англомовна лексична компетентність» як інтегрованої якості особистості, що утворена комплексом лексичних знань та умінь, який забезпечує можливість коректно використовувати англомовну лексику для вирішення різноманітних комунікативних завдань особистості в різних комунікативних ситуаціях [14, с. 180].

Лексична компетентність у сфері англійської мови відноситься до здатності розуміти, використовувати і розпізнавати слова та вирази в мовленні. Це означає знання словникового запасу – розуміння значень слів, їх контекстуальне використання, а також вміння вибирати відповідні слова для вираження певних думок або ідей. Лексична компетентність також включає в себе здатність розрізняти варіанти вживання слів у різних

контекстах, рівнях ввічливості, стилях мовлення та ситуаціях [26, с. 10]. Англомовна лексична компетентність включає три головних компоненти: лексичні навички, знання і загальну мовну усвідомленість або здатність їх використання в усіх видах мовленнєвої діяльності [11, с. 23].

Так, учнів називають англомовно лексично компетентними якщо вони не просто відповідають англійськими словами, які на перший погляд підходять до теми, а свідомо добирають найкращі, найдоцільніші, що підходять до ситуації. Таким чином, засвоєння англійської лексики не обмежується просто заучуванням слів. Важливо також формувати навички слововживання: використовувати слова доречно, граматично і стилістично правильно у різних мовленнєвих ситуаціях.

При навчанні англомовної лексики вкрай важливо дотримуватися низки принципів навчання: *наочності, активності, свідомості* [14, с. 50]. Щодо принципу наочності, під час навчання англомовної лексики, вчитель має використовувати різний яскравий матеріал. Наочність діє на зорові, слухові і тактильні відчуття. Такий підхід викликає в учнів інтерес та увагу, що супроводжується ефективним засвоєнням нової англійської лексики. Принцип активності теж дуже важливий. Коли учні емоційно залучені до навчання, їм цікаво, весело на уроках англійської мови, у них підвищується мотивація до навчання. Учні хочуть брати участь у різних розмовних активностях: давати відповіді на питання, аргументувати, ділитися своєю думкою. Чим більше вони говорять, тим краще засвоюється лексика. Без принципу свідомості, англомовна лексична компетентність не буде сформована, адже під час роботи з лексикою, учні мають не просто вимовляти слова, а розуміти про що вони говорять. Свідомість приходить тоді, коли діти розуміють вчителя, усвідомлюють, що вони говорять і використовують лексику природньо, у реальних ситуаціях.

У старшій школі при вивченні англійської мови з метою формування англомовної лексичної компетентності необхідно створити умови для засвоєння базових лексичних знань, навичок, умінь відповідно до вікових

особливостей, інтересів учнів та вимог шкільної програми з предмета. В організації досягнення цієї мети важливо дотримуватися специфічних лінгводидактичних принципів роботи над лексикою (позамовного, лексико-граматичного, семантичного, діяхронічного та ін.) і реалізовувати їх шляхом використання доцільних методів навчання, серед яких метод коміксів [11, с. 32].

У процесі формування англомовної лексичної компетентності старшокласників, вчителі англійської мови застосовують різноманітні методичні засоби: словники, електронні ресурси, словесні ігри, відеоматеріали, пісні, аутентичні тексти, діалоги тощо. Використання цих інструментів сприяє ефективному засвоєнню лексичних одиниць, що становлять основний компонент лексичної компетентності. Цілеспрямована робота в цьому напрямі сприяє досягненню учнями старших класів високого рівня володіння англійською розмовною мовою.

Обсяг словникового запасу впливає на рівень сформованості англомовної мовленнєвої компетентності. Якщо учень старших класів знає багато англійських слів, то говоріння, тай і інші компетентності (читання, письмо, аудіювання) будуть реалізовані на високому рівні. Старшокласник зможе без перешкод висловити свою думку, аргументувати, дискутувати і зрозуміти інших. Педагог може перевірити рівень англомовної лексичної компетентності через мовленнєву діяльність учнів, або за допомогою усних і письмових завдань.

За Д. Ровінською, до структури англомовної лексичної компетентності входять (рис. 1.1):

1) *Когнітивний компонент*. Метою цього компоненту є ознайомлення з новим словом, обговоренням первинного значення слова, яке є вже відомим і його запам'ятовування. Цей компонент відіграє важливу роль, адже він є початком формування лексичної компетентності учнів. За умови його правильної реалізації, учні досягають значної частини успіху, оскільки

ефективне ознайомлення із словом створює міцну основу для подальшого його закріплення.

2) *Дієво-практичний компонент*. Мета другого компоненту є організація умов для засвоєння додаткових значень слова: умови для практикування використовувати це слово у фразі або реченні. Цей компонент поступово наближає учнів до формування лексичної компетентності, адже дає учням можливість ознайомитися з різними значеннями слова, відчувати особливості його вживання у різних ситуаціях – тобто сформувати навички, що є одними з ключових особливостей поняття «лексична компетентність».

3) *Рефлексивний компонент*. Мета: забезпечити умови для вільного використання-практикування лексичних одиниць у різних мовних активностях (діалог, групова робота, творчі завдання та ін.). Цей компонент є завершальним етапом у процесі формування лексичної компетентності учнів. Чим більше вони практикуються, тим краще розвивається навичка вільно, швидко і доречно використовувати лексику у живому спілкуванні.

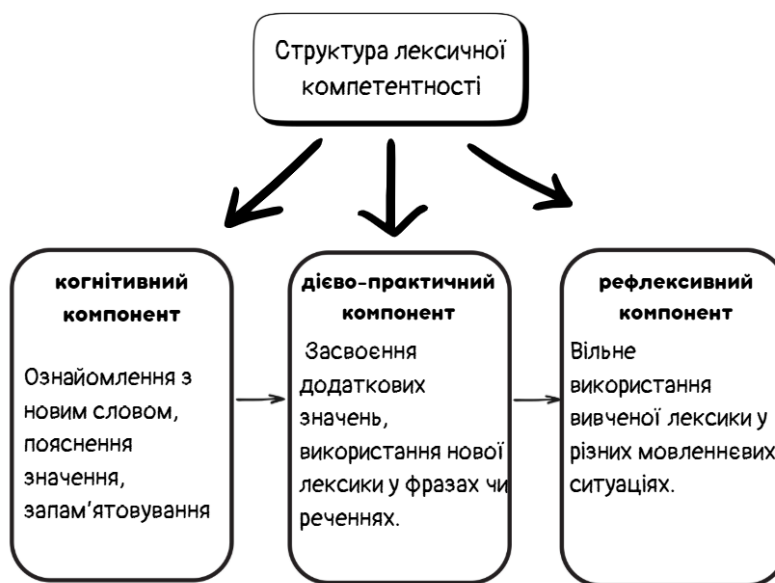

Рис. 1.1 Структура лексичної компетентності

Когнітивний компонент представлений лексичними знаннями. Під лексичними знаннями розуміється знання конкретної лексичної одиниці, знання значення конкретного лексико-семантичного варіанту, знання форми

слова (фонетичний, графічний, граматичний, морфологічний, словотвірний, лексичний, семантичний, синтаксичний яруси мови) [3, с. 103].

Дієво-практичний чи процесуальний компонент передбачає стратегію оволодіння словом, що включає певні дії над словом. Це лінгводидактичні стратегії [2, с. 77].

Семантичні стратегії дієво-процесуального компоненту ЛК включають такі прийоми:

- виділення нових значень у контексті, уточнення контекстуального значення;
- пошук (виділення) необхідних значень (мовних засобів) відповідно за певними ознаками: за формальними (спільність кореня, коренева сім'я, словотворча модель), за семантичними (багатозначність, синоніми, антоніми, близьке значення), за особливостями вживання (поєднання, структурно-семантична модель, мовна ситуація), за стилістичною, понятійною ознакою (відповідність темі), за комунікативно-функціональною ознакою (вираження певного комунікативного наміру – оцінка, прохання, спонукання, емоційно-оціночні засоби); спостереження, пошук нових слів та відомого контексту та за відомими словами у новому контексті;
- визначення значення відповідно до основної ідеї тексту, значень у відповідно до широкого контексту та ін. [8, с. 3].

Лінгвосистематизуючі стратегії дієво-процесуального компоненту ЛК включають такі прийоми, як:

- співвіднесення нового значення з іншими серед відомих;
- узагальнення значення всередині семантичного поля за певними ознаками;
- вибудовування понятійно-тематичних рядів мовних засобів;
- системно-порівняльний аналіз мовних засобів рідної та досліджуваної мов;
- вибудовування системи ознак мовної одиниці (лексичної, граматичної, фонетичної, орфографічної);

- вибудовування системи ознак (маркерів) мовної ситуації;
- вибудовування системи ознак, опор, сигнальних засобів у контексті [74].

Когнітивно-концептні (лінгвокраїнознавчі) стратегії дієво-процесуального компоненту ЛК включають такі прийоми, як:

- співвіднесення реалій з історичним та соціокультурним контекстом;
- тлумачення мовних засобів, що відбивають особливості іншої ментальності;
- критичне осмислення та узагальнення прояву національнокультурних особливостей у мовній поведінці (переконання, цінності, інститути);
- знання та розуміння культурних образів, символів, фактів, імен, базових категорій;
- адекватне розуміння: моделей повсякденної поведінки, способу життя, соціокультурних норм поведінки [75].

Рефлексивний компонент передбачає конкретно-практичні стратегії, які в умовах самостійного вивчення мови забезпечують оволодіння мовними засобами, самостійне тренування та мовленнєву практику, включення в різні ситуації мовного спілкування та використання мови, що вивчається, як засоби виконання різних функціональних завдань [12, с. 15].

Отже, англомовна лексична компетентність – це складова англомовної комунікативної компетентності, яка передбачає ознайомлення з англійськими словами, розглядом їх додаткових значень і умов вживання, практику їх використання у фразах і реченнях, а також формування вміння вільно використовувати ці слова у реальному спілкуванні. В результаті сформованості ЛК, коли перед учнем постає певна ситуація, він вміє аналізувати її і підбирати найкраще слово, враховуючи всі нюанси: з ким учень говорить, в якому місці він говорить і з якою метою.

Як зазначалося раніше, формування англомовної лексичної компетентності відіграє ключову роль у вивченні мови. Всі інші компетентності неможливо розвинути без знання слів. Саме тому, вчителі,

які починають працювати з учнями старших класів, спочатку перевіряють рівень формування цієї компетентності, наскільки в учнів розширений словниковий запас. Далі, якщо старшокласники мають проблеми у цій сфері, педагог підбирає всі необхідні, цікаві для учнів, ефективні методи, щоб все надолужити. Якщо в учнів добре сформований базовий словниковий запас англійських слів, вчитель вводить в урок лексику, яка є доповненням, тобто формує лексичну компетентність. Вона допомагає зробити мову живою, цікавою і професійною. Також ці знання допомагають розуміти лексику і її правила використання, адже слово може змінювати своє значення в різних реченнях. Робота над формуванням англомовної лексичної компетентності сприяє зниженню кількості помилок та забезпечує правильне використання лексичних одиниць у спілкуванні.

Існує ряд вимог до сформованості англомовної лексичної компетентності учнів 11 класу (див. табл. 1). У таблиці прописані вимоги відповідно до рівня володіння англійською мовою [23, с. 12].

Таблиця 1.1

Вимоги до сформованості англомовної лексичної компетентності учнів 11-класу.

B2 (У спеціалізованих школах з поглибленим вивченням)	B1 (У загальноосвітніх навчальних закладах)	A2 (Як друга мова у спеціалізованих школах з поглибленим вивченням та у загальноосвітніх навчальних закладах)
Має хороший словниковий запас для своєї сфери діяльності та для більшості загальних тем. Варіює	Має достатній словниковий запас для висловлювання з деякою нерішучістю на більшість повсякденних	Має достатній словниковий запас для введення типової повсякденної бесіди у знайомих ситуаціях та на

Продовження табл. 1.1

формулювання, щоб уникати частих повторень, але лексичні прогалини все ще спричиняють паузи та зайву багатослівність. Досить систематично вживає слова у правильних словосполученнях у більшості контекстів. Розуміє та використовує спеціальну лексику зі своєї сфери діяльності, втім виявляє труднощі з термінологією, що виходить за її межі.	тем: сім'я, хобі та інтереси, навчання, подорож, останні новини.	знайомі теми.
---	--	---------------

Згідно міністерства освіти і науки України за навчальними програмами з іноземних мов для 10-11 класів [40, с. 43], визначаються загальні характеристики ситуативного спілкування для одинадзятікласників, що діляться на: особистісну, публічну і освітню. Щодо першої, вона визначається особистою інформацією: про себе, сім'ю або друзів. Публічна представляє собою такі теми, як: мистецтво, молодь і молодіжна культура, наука та технічний прогрес, природу та довкілля, Україна в світі, країни виучуваної мови. Врешті решт до освітньої належать: шкільне життя, робота і професії. На основі даних тематик ситуативного спілкування, учні 11 класу мають вміти повідомляти інформацію, або ж виражати свої власні думки, ставлення до тої чи іншої ситуації і все обґрунтовувати, ставити запитання, зіставляти отриману інформацію тощо.

У навчальній програмі [40, с. 43] до тематик ситуативного спілкування для учнів 11 класу визначено також лексичний діапазон (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Мовний інвертар – лексика (11 клас)

Тема	Лексичний діапазон
Я, моя родина, мої друзі	норми поведінки та спілкування батьки і діти толерантне ставлення до оточуючих
Харчування	їжа, напої й закуски особисті пріоритети в харчуванні заклади громадського харчування
Мистецтво	види та жанри мистецтва фестивалі кіно, театр, живопис, телебачення характеристика фільму / вистави / телепрограми опис картини емоції вплив мистецтва на естетичний розвиток людини
Молодь і молодіжна культура	життя і проблеми молоді молодіжний рух в Україні та у світі
Наука і технічний прогрес	вплив науково-технічного прогресу на життя людини і довкілля
Природа і довкілля	національні парки та заповідники/заказники України, їх охорона еко-туризм
Україна в світі	суспільно-політичне життя в країні представницькі місії за кордоном міжнародне співробітництво, міжнародні організації: ЄС, ООН, Рада Європи

Продовження табл. 1.2

Країни виучуваної мови (за вибором)	міжнародні відносини знаменні події видатні люди
Шкільне життя	міжнародні освітні програми випускні іспити
Робота і професії	вибір професії пошук роботи престижні професії в Україні та за кордоном плани на майбутнє

Попри те, що в офіційних документах не відображено кількісних лексичних показників для володіння англійською мовою, Дж. Мілтон співвідніс базові слова, які дозволяють виконувати найважливіші мовленнєві функції з рівнями володіння мовами [76]:

A1 – <1500

A2 – 1500-2500

B1 – 2750-3250

B2 – 3250-3750

C1 – 3750-4500

C2 – 4500-5000

Так, педагоги приблизно орієнтуються на ці показники, хоча вони не є універсальними, оскільки всі мови різні. З цього можна зробити висновок, що по закінченню школи випускники загальноосвітнього навчального закладу мають досягнути рівня B1, вони мають знати і використовувати 2750-3250 слів.

В методиці навчання іноземних мов розрізняють активний і пасивний лексичний запас. Активний запас порівняно обмежений. Він формується в результаті ґрунтовного опрацювання матеріалу і використовується у

висловлюваннях і на письмі. Пасивний запас значно ширший, і на його основі будується процес читання і сприймання чужого мовлення на слух [14, с. 49]. Активний лексичний словник – це ті слова, фрази, які учні добре знають і постійно використовують як у мовленні, так і у письмі. Але для володіння високим рівнем англійської мови цього замало. Потрібно ще працювати над пасивним словником, що дає змогу розуміти слова під час читання тексту, або слухання розмов без вживання цієї самої лексики у живому спілкуванні.

Головною особливістю в процесі формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів є набуття пасивного словника. Тобто до старшої школи, учні вивчають базові, широковживані слова, що дозволяють розуміти інших і самостійно висловлюватися на більшість тем, аргументувати думку. Під час формування англомовної лексичної компетентності старшокласники в свою чергу лише урізноманітнюють цей словниковий запас. Вони майже не використовують дану лексику в усному чи писемному мовленні, але розуміють прочитане, або почуте і можуть висловлювати зв'язні, логічні, професійні думки з важкими термінами при необхідності.

Крім пасивного запасу слів існує також поняття потенційного словника, що являє собою слова, які учні не знають, але значення яких вони можуть зрозуміти, використовуючи форму слова і контекст [49, с. 47]. Чим більший запас слів у потенційному словнику учня, тим краще він володіє лексикою, адже якщо він може до нового слова підібрати синоніми, це вказує на розвиток словотворчих вмінь і вмінь аналізувати лексику.

Слід зазначити, що рівень сформованості англомовної лексичної компетентності учнів старших класів є нерівномірним: у деяких все відбувається доволі легко, іншим ж потрібно докладати більше зусиль, а для окремих учнів це становить справжнє випробовування. Тут для вчителів допомагають знання особливостей психології дітей 15-17 років, знання з

методики навчання іноземних мов старших класів, ознайомлення з працями видатних вчених і власний досвід.

Учні від 15 до 17 років відносяться до старшого підліткового віку або юності. У цьому віці можна спостерігати важливі психологічні особливості. Так, для цього періоду характерні такі зміни: завершення фізичного дозрівання старшокласника, психологічне і соціальне дорослішання, підвищення рівня самосвідомості, формування світогляду, вибір професії та формування передумов до початку дорослого життя. Період юності – це час становлення особистості. Учні старших класів готуються зайняти своє місце в суспільстві. Одним із важливих проблем є професійне самовизначення.

Старші підлітки характеризуються своєю спрямованістю в майбутнє, спробами осмислити з цих позицій своє теперішнє. Це сприяє розвитку їхніх професійних інтересів, прагненню до засвоєння інформації про об'єкт підвищеного інтересу тощо [45, с. 16].

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури виділимо ряд переваг серед особливостей психологічного розвитку дітей 15-17 років для формування англомовної лексичної компетентності:

1) *Розвиток абстрактного мислення.* Мислення старшокласників системне, переважно абстрактне і ґрунтується на аналізі предметів та явищ, класифікації та осмисленні їх суттєвих рис [56, с. 196]. Старшокласникам легко дається розуміння і використання англійських ідіом, інших багатозначних слів і словосполучень. При докладанні зусиль вчителя і самих учнів, їхнє мовлення стає більш природним, насиченим і цікавим.

2) *Самоаналіз і самоусвідомлення.* У старшокласників чітко починає проявлятися диференціація інтересів і нахилів, що позначається на вибіркового ставленні учнів до різних навчальних предметів, у тому числі й до іноземної мови [45, с. 17]. Учні старших класів починають сортувати свій досвід, пережиті ситуації, емоції і вибудовувати свої цінності, інтереси, життєві цілі, і усвідомлення того, ким вони хочуть стати в майбутньому, і що для цього потрібно. Саме тому, коли учні чітко для себе розуміють, що для

них важливо, що вони хочуть від життя, і в цей список входить вивчення іноземних мов, або навчитися говорити англійською мовою, тоді вони будуть це робити з великою мотивацією, з чітким розумінням, навіщо їм потрібно приділяти свій час і зусилля для вивчення цієї інформації. Це значно полегшить процес розвитку навичок говоріння і формування англомовної лексичної компетентності.

3) *Розвиток критичного мислення.* У цьому віці старшокласники розвивають своє мовлення, здатність висловлювати власні думки більш зріло і точно [38, с. 22]. Учні тренуються захищати свої переконання. Здійснюється перехід від розгорнутого до стислого внутрішнього мовлення [30, с. 253]. Для розвитку лексичної компетентності учнів, дуже важливо, щоб вчитель створював умови для відчуття реального спілкування. Якщо під час таких активностей, учні молодших класів говорять більш шаблонно, то учні старших класів, можуть реально спілкуватися, використовувати різну лексику, ставлячи запитання, або аргументуючи свою думку. Вчителі вводять в урок роботи в парах і групах. Чим більше учні спілкуються між собою, слухають думки один одного, тим більшим стає їх лексичний запас, формується лексична компетентність і задовольняються соціальні потреби.

4) *Довільне запам'ятовування.* Психологи стверджують, що старшокласники здебільшого запам'ятовують довільно [21, с. 11]. Учні старших класів розуміють важливість навчання, вони вмотивовані вчитися, тому діти самі стають відповідальними за підбір стратегій збереження і відтворення інформації. Діти використовують конспекти, картки, mind maps. Довільний вид потребує зусиль, але в результаті лексика запам'ятовується швидше, якісніше і найдовше.

Щодо недоліків в психології старшокласників, які заважають формувати лексичну компетентність учнів, виділяють:

1) *Самоаналіз і самоусвідомлення.* Це може стати також і недоліком, як і для збільшення словникового запасу і розвитку вміння говоріння, так і для навчання загалом. На цьому етапі формується один із типів поведінки,

створюється відображення внутрішнього «я», його ціннісна картина. Чітко окреслюється поділ інтересів. Ставиться учень до предметів відтепер вибірково [21, с. 10]. Коли учні старших класів вже сформували свої пріоритети і до них не входить вивчення мови, тоді для вчителя це стає справжнім викликом. В таких учнів відсутня мотивація розвивати навички для оволодіння мовою. Вони не хочуть прикладати зусилля на те, що на їх думку, їм не потрібне. Такі учні пасивні на уроці, не бажають брати участі у різних видах діяльності.

2) *Низька самооцінка.* І. Мостова, К. Кушніренко, Н. Видолуб визначають нестійкість, неадекватність, нестабільність самооцінки у підлітковому віці, чому сприяє вплив зовнішніх факторів [32, с. 18]. Учні старших класів, шукаючи своє місце у суспільстві, завойовуючи авторитет, починають аналізувати свої сильні сторони, показувати їх своїм однокласникам чи друзям і критикувати інших. Таким чином, інші діти, спостерігаючи за їхніми успіхами, можуть відчувати себе недостатньо талановитими. Негативні коментарі ще більше погіршують ситуацію. Як наслідок, в старшокласників виробляється низька самооцінка, яка стає дуже великою перешкодою під час формування англomовної лексичної компетентності. Адже, тренування і досягнення успіхів у цій сфері вимагає спілкуватися, висловлювати свої думки, брати участь в обговореннях і групових роботах. Таким чином, якщо підлітки відчують сором або невпевненість, то під час навчального процесу, їхня увага може бути зосереджена не на засвоєнні нової англійської лексики, а на тому, як їх сприймають оточуючі. Педагоги в свою чергу мають стати уважними спостерігачами, щоб одразу зрозуміти проблемну ситуацію і знешкодити її. Наприклад, вчителі можуть знайти досить цікавий і розвинений талант у невпевнених учнів і підкреслити його однокласникам.

3) *Самостійність.* У цьому віці з особливою гостротою проявляється прагнення до самостійності [45, с. 17]. В цьому віці, діти хочуть самі контролювати свої дії і розплановувати день. Коли вчитель оголошує

учням свої вимоги, перелік завдань і обов'язків, яких учні мають дотримуватись для формування англійської лексичної компетентності, учні сприймають це як контроль їхнього життя, нездатність вирішувати самотійно. Вони починають бунтувати проти правил, а саме: спізнюватися на уроки, не виконувати домашні завдання, не носити зошити і книжки, не брати участі у виконанні різних активностей під час уроку. Це заважає формувати лексичну компетентність учнів. Вирішенням цієї проблеми вчителем може стати впровадження в урок більше активностей, які передбачають самотійну роботу: опрацювання автентичних текстів, добір інформації, створення проектів і робота в парах чи групах.

4) *Конфлікти в колективі.* У процесі вивчення іноземних мов відбуваються зміни у психіці та поведінці підлітків, які обумовлені швидким психологічним дозріванням. Почуття дорослішання, розширення кола спілкування та поява нових інтересів, часто не пов'язаних з навчанням, можуть викликати погіршення ставлення до навчання [38, с. 19]. Часто це призводить до конфліктів, поганих взаємовідносин та негативної атмосфери в класі, адже учні старших класів прагнуть до самоствердження. На уроці, старшокласники відмовляються комунікувати один з одним. А так, як говоріння є одним з провідних методів формування англомовної лексичної компетентності учнів, це може стати перешкодою для вчителя.

Важливо вчителю приділяти достатньо уваги старшокласникам, підтримувати, виражати інтерес до них і обговорювати проблеми. У старшій школі здійснюють систематизацію мовного матеріалу, удосконалюють мовленнєвий та комунікативний досвід учнів, набутий на попередніх етапах вивчення мови.

Сучасні методи і види навчальної діяльності все більше набувають форм, наближених до реальних умов спілкування [45, с. 78]. Так, розробляючи уроки англійської мови, вчитель має враховувати інтереси учнів і їхні плани на майбутнє, щоб урок був для них корисним. На наставнику лежить велика відповідальність, адже старшокласники оцінюють

процес навчання запорукою свого майбутнього вступу до навчального закладу, здобуттю професії, та взагалі свого майбутнього життя.

Особливу роль у вивченні іноземних мов на старшому етапі відіграє мотивація. Сучасні педагоги і психологи єдині в тому, що якість виконання діяльності та її результат залежать, перш за все, від потреб індивіда, його мотивів: саме мотивація викликає цілеспрямовану активність [20, с. 32]. Перехід учнів з середньої школи у старшу супроводжується зростанням обов'язків і очікувань, адже старша школа є завершальним етапом перед дорослим життям та вибором професії. У зв'язку з цим, старшокласники змушені багато працювати, що нерідко емоційно виснажує, втомлює і знижує мотивацію. Під час формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів, вчитель повинен забезпечувати баланс між різними видами навчальної діяльності, щоб подолати раніше згадані проблеми. Безумовно, під час уроку мають бути присутні складні, серйозні вправи, які вимагають зусиль старшокласників, бо якщо завдання залишаються на тому самому рівні складності, вони не вчаться вдосконалюватися, проходити перешкоди та аналізувати проблемні ситуації. Такий підхід знижує ефективність освітнього процесу. Учні, які проходять складні випробування і відчують смак перемоги, свого особистого прогресу є більш вмотивованими і підготовленими до майбутніх завдань, що постають перед ними. Але, як вже було сказано раніше, має бути золота середина, час на уроці, або взагалі уроки у календарному плануванні, які дозволять учням відпочити, відчути нові емоції, отримати задоволення від уроків англійської мови. Тому використання цікавих, нетрадиційних методів стає запорукою таких моментів у навчанні.

Коли вчитель виконав всі завдання і досяг своєї мети, а саме: сформував відповідний рівень англомовної лексичної компетентності учнів старших класів, школярі можуть: розуміти своїх співрозмовників; виділяти головну думку розмови; швидко знаходити слова в своєму словниковому запасі; використовувати лексику, що буде доречною і правильною в даній

ситуації; висловлювати одну і ту ж думку різними лексичними засобами; вгадувати значення невідомих слів по сенсу речення і емоціях співрозмовника; висловлювати свою думку різними шляхами, якщо не вистачає лексичних одиниць. Якщо учні виконують кожен перерахований пункт, це свідчить про високий рівень сформованості англомовної лексичної компетентності.

1.2 Характеристика використання методу коміксів на уроках англійської мови

В умілих руках педагога, комікс може стати цінним і ефективним інструментом для формування іншомовних навичок учнів. Це цікаво, неординарно, особливо, мотивуюче і в більшості, передбачає досягнення мети і успіх.

Багато людей звикли вважати комікси як форму дитячого читання. Аналізуючи наукові роботи, що стосується методу коміксів, то більшість з них про дошкільників, або дітей початкових класів [5; 6; 15; 33; 55; 57; 60; 61]. Але, дивлячись на статистику популярності мальованих історій серед людей різного віку, то комікси найбільше читають підлітки. Саме тому, вчителям варто це взяти до уваги і використовувати їх як метод мотивації і набуття нових знань.

Цікавим методом, який вчителі можуть включати в свій урок є комікс, який представляє собою серію ілюстрацій з додаванням супровідних написів [72, с. 53]. Як зазначається у Великому тлумачному словнику сучасної української мови, «комікси – це графічно оповідний жанр, серія малюнків з короткими текстами, що утворює цільну розповідь» [7, с. 559]. За літературознавчою енциклопедією, «комікс – це серія чорно-білих або кольорових розважальних малюнків, що ілюструє розвиток сюжету,

представлений мінімальним, здебільшого діалогічним, текстом...» [36, с. 508].

Тобто це кольорові або чорно-білі книжки, де сюжет показується картинками і короткими репліками персонажів. (Рис. 1.2)

З традиційною літературою комікси ріднить також присутність в сюжеті персонажів: протагоністів, їх супутників, антагоністів, другорядних персонажів, котрі створюють сюжет і динаміку оповіді [24, с. 17].

Рис. 1.2 Комікс

Сучасні підлітки багато часу проводять у телефонах і всю інформацію сприймають через візуалізацію. Відповідно ця добре розвинена навичка допомагає їм легко сприймати книжки з ілюстраціями. Комікси, завдяки своїй лаконічності, не вимагають великих зусиль для читання, але це не заважає насолодитися прекрасним сюжетом історії і почерпнути щось важливе для учнів.

Тексти коміксів (репліки персонажу чи помітка автора) оформлені у вигляді «мовної хмарки» [35, с. 1]. Існують різні форми мовних виносков, що часто вказує на інтонацію або емоцію (крик, шепіт, здивування). Мовні

хмарки у коміксі потрібно розміщувати таким чином, щоб не закривати ілюстрації та інші важливі деталі історії.

Особливе місце у коміксі посідає передача звуків: те що передається звуками, в коміксі передається звуконаслідуванням (іншими словами – ономатопеєю). Різні вигуки або ж шуми виділяються іншим шрифтом, великим кеглем і одразу привертають увагу реципієнта [34, с. 303]. Прикладами є слова, що показують звуки: BOOM, CRASH, CLICK, BZZZ та інші. Ономатопії дозволяють краще відчувати історію, її атмосферу, емоційний стан персонажів і розвинути фантазію.

Американські та європейські комікси читають зліва направо та зверху вниз [47, с. 12]. Тобто, як звичайну книгу, але є випадки, коли їх читають справа наліво. Це залежить від виду мальованих історій.

Вчителі та психологи по всьому світу зацікавлені в історії із зображеннями, оскільки цей метод розвитку уяви, логіки та культурної освіти є дуже ефективним. Комікс як метод навчання можна використовувати в будь-якому місці та в будь-який час. Історії допомагають нам розуміти, як приймаються рішення та будуються стосунки. Шляхом створення, обігравання і обговорення коміксів, учні та вчителі створюють сильні емоційні зв'язки, що сприяють побудові здорових та якісних взаємин.

За допомогою методу коміксів можна отримати два важливі результати:

1. Пожвавлення атмосфери у класі, зняття напруженості, створення невимушеної обстановки. Це означає, що коли вчитель використовує цікаву історію, учні відчуються більш розслабленими і комфортними. Вони можуть посміхатися, розслабитися і насолоджуватися часом, проведеним у класі.

2. Комікс є одним із найпростіших та швидких способів встановлення контакту між вчителем та учнями, а також засобом привернення та утримання їх уваги. Коли вчитель розповідає цікаву історію, учні зацікавлюються тим, що він має сказати. Вони слухають уважно, задають

запитання та виражають свої думки. Це допомагає покращити комунікацію між вчителем та учнями і зробити уроки більш цікавими та змістовними.

Існує багато різновидів коміксів:

1) *Японська манга*. Цей комікс, що має специфічний стиль малюнків, дизайну, сюжет, що поєднується з культурою Японії. Манга зазвичай читається по-особливому – справа наліво і згори вниз. Це чорно-білий комікс, який може бути написаний у всіх жанрах. (Рис. 1.3)

Рис. 1.3 Манга

2) *Американські комікси*. Це кольорові комікси, де часто головними героями стають супергерої: Супермен, Бетмен, Халк, Залізна людина, Людина-павук, Капітан Америка, Доктор Стрендж, Дедпул, Росوماха, Диво-Жінка і багато інших.

3) *Корейська манхва*. Це корейський кольоровий, деталізований комікс. Події в ньому динамічні і розвиваються дуже швидко. Манхва підтримує всі жанри.(Рис. 1.4)

Рис. 1.4 Манхва

4) *Графічний роман*. Це класичний комікс-книга, який читається зліва направо. Він містить деталізовані картинки і цікавий сюжет. Графічний роман може бути чорно-білим, кольоровим і охоплює всі жанри.

5) *Jump comics*. Це комікси, які розповідають історії, від яких можна тремтіти від страху. Здебільшого вчитель може використовувати цей вид для подолання страхів учнів.

6) *Фентезі комікси*. Це комікси про інші світи з фантастичними тваринами, магією, чарівними ландшафтами і неймовірними пригодами. Вони можуть базуватися на вже існуючих фентезі історіях, або бути повністю унікальними творіннями.

7) *Гумористичні комікси*. Головна мета таких коміксів – покращити настрої і розсмішити читачів. Вони можуть містити іронію, пародію і сатиру. Найчастіше гумористичні комікси створюються для розваги, але інколи можуть містити глибший підтекст.

8) *Романтичні комікси*. Ці комікси зосереджені на історіях кохання та стосунках між персонажами.

9) *Історично-художні комікси*. Це комікси зосереджені на історичних подіях. Вони дають уявлення про минуле. Читаючи такі комікси люди вчать історію і знайомляться з відомими історичними людьми.

10) *Пригодницькі комікси*. Це комікси, у яких герої потрапляють у захопливі, інколи небезпечні пригоди. Вони вчать бути сміливими, розумними і ніколи не здаватися.

Комікси можуть бути як паперовими, так і електронними. Кожен може вибирати те, що йому подобається. Наприклад електронний варіант гарний тим, що його зручно брати з собою, картинки в коміксах можуть бути рухомими і в деяких із них може бути накладений звук. Паперовий варіант дає свою затишну атмосферу і відчуття власної бібліотеки в себе вдома. Він корисніший для наших очей і не залежить від інтернет-мережі.

Метод коміксів – це спосіб зробити уроки цікавішими, такими, які залишаються у пам'яті. Це поєднання навчання і розваги, веселощів і розширення знань з англійської мови. Вибір коміксу залежить від того, для кого він призначений і яку тему англійської мови потрібно пізнати, практикувати або узагальнити. У кожному коміксі є кілька важливих речей, які роблять його особливим: персонажі, цікава сюжетна лінія, розвиток подій і оформлення.

Підбір матеріалу для читання має визначатися такими критеріями: яскравою і цікавою фабулою тексту або уривку; емоційністю і образністю викладення; актуальністю матеріалу; тематичною близькістю предмета викладення до життєвого досвіду і інтересів учнів; можливістю зіткнення точок зору і суджень, що дають привід для дискусій; можливістю різних ситуативних трансформацій змістовної сторони тексту або уривку; виховною цінністю. Відбирати текст необхідно з позицій того, які моральні проблеми піднімаються в них, як вони вирішуються, чи близькі вони учням [52, с. 5].

Використання коміксів на уроках англійської мови має багато переваг.

1) *Перш за все, це місткість інформації і динамічність її відображення*, що дає змогу швидко та легко засвоїти необхідний матеріал за допомогою візуальних каналів сприйняття інформації [58, с. 4].

2) *Пожвавлення атмосфери у класі*, зняття напруженості, створення невимушеної обстановки. Це означає, що коли вчитель розповідає, або показує цікаву історію, учні відчуються більш розслабленими і комфортними. Вони можуть посміхатися, розслабитися і насолоджуватися часом, проведеним у класі.

3) З коміксами можна *працювати поступово*, переглянувши 2-3 панелі коміксу, можна зупинитися, обговорити прочитане, визначити чи зрозумілі всі лексичні одиниці та граматичні структури [58, с. 4].

4) В залежності від кількості тексту і зображень, він може бути використаний *для учнів з різним рівнем мови*. Зазвичай, чим більший обсяг тексту, тим складніші в ньому граматичні структури та лексика. Також метод коміксів можна використовувати на різних етапах уроку.

5) *Великий інтерес*. Комікс допомагає показати важливу інформацію, теорію в цікавій історії. Завдяки яскравим малюнкам, цікавим персонажам і коротким текстам учні зацікавлюються, легко розуміють і запам'ятовують мову. Отож комікси мають перевагу над суто словесними текстами.

6) *Герої і асоціації.* Асоціація – це зв'язок певного предмета з інформацією, що допомагає легше запам'ятовувати її. Саме тому, коли учні читають комікси, вони пов'язують головного героя з теорією, яку вони мають вивчити. Коли приходить час, вони згадують героя і легко відтворюють інформацію.

7) *Універсальність.* Метод коміксів можна підлаштовувати під будь-яку тему уроку. Це стосується і жанру. Комікси охоплюють усі жанри: детективи, фентезі, фантастику, комедію, історичний і науковий. Таким чином, вчитель може підібрати комікси в залежності до інтересів учнів.

8) *Розвиток навичок правильної вимови слів.* Учні повторюють репліки героїв, озвучують картинки і тим самим тренуються правильно вимовляти слова.

9) *Розвиток інтонації.* Учні дивляться на картинки, аналізують емоції персонажів і їхні репліки. Після цього, вони тренуються вимовляти, слухають один одного і підбирають найправильнішу інтонацію. В майбутньому це допомагає говорити зрозуміло, адже інтонація часто може змінити значення речень.

10) *Розширення граматичних знань.* Учні читають, аналізують і розігрують комікси з різними граматичними структурами. Тим самим, вони звикають до їх використання в живому спілкуванні.

11) *Розуміння культур світу.* Комікси можуть містити інформацію про різні культури, країни, традиції, звичаї, особливості їжі та музики, темперамент людей. Історії з картинками допоможуть розширити кругозір дітей.

12) *Зв'язок з іншими предметами.* Інтеграція допомагає учням побачити цілісну картину світу і в деяких випадках пробуджує інтерес до навчання і мотивує. Наприклад, якщо діти мають хист до математики більший ніж до англійської мови, тоді вчителю необхідно включити в план уроку щось пов'язане з математикою, але, щоб воно було дотичне до теми

уроку. Таким чином, учні побачать щось знайоме і будуть відчувати себе комфортніше і впевненіше.

13) *Сленги*. Коли учні знайомляться з різними сленгами, скороченнями, діалектами, а потім використовують їх у спілкуванні з іншими людьми, їхня мова стає природньою і живою. Також це допомагає зрозуміти інших, особливо носіїв мови.

14) Не менш важливою перевагою методу коміксів є його *універсальність до типів сприйняття інформації*. Всі люди поділяються на візуалів, аудіалів і кінестетиків. Візуали – це ті, хто краще запам'ятовують інформацію, коли вони її бачать. Аудіали – це люди, яким легше запам'ятовувати інформацію, коли вони їїчують. Кінестетики – це люди, які вчаться через дотик і рух. Їм важливо доторкнутись і відчуті те, з чим вони мають справу. Часто люди поєднують в собі ознаки всіх типів сприйняття, але все ж таки, один тип переважає над інших. Метод коміксів можна використовувати до всіх типів сприйняття інформації. Під час його застосування: візуали вчаться, розглядаючи картинки в коміксі, аудіали можуть слухати аудіо-репліки з коміксу, або слухати своїх однокласників під час обговорення, а кінестетики беруть участь в рольових іграх. Вони грають персонажів з історії з картинками і це допомагає вживатися в роль і відчувати ці репліки і емоції.

15) *Розвиток логічного мислення*. Під час процесу створення коміксів, учні придумують сюжет, героїв і цікаві репліки, з використанням лексики, яку вони вивчають. Це все потребує зусиль і творчості.

16) *Мода*. Використовуючи комікси в процесі проведення уроку, учитель показує, що він знаходиться на одній хвилині з учнем. Це спосіб проілюструвати, що учитель і його урок йдуть в ногу з часом, що це саме те, що потрібно учневі в сучасному світі [29, с. 112].

Аналізуючи всі переваги, слід зазначити, що не можна використовувати метод коміксів постійно. Зловживання цим методом робить уроки передбачуваними, нецікавими і одноманітними. Як наслідок, учні

втрачають мотивацію і інтерес. Але враховуючи позитивні сторони застосування таких засобів візуалізації інформації, визначаючи місце цих засобів в освітньому процесі, комбінуючи з іншими засобами, слід визнати високий дидактичний потенціал коміксів [33, с. 144].

Що стосується учнів старших класів, то комікси приваблюють їх легким сприйняттям на відміну від важких автентичних текстів. Через цікаві сюжети, які висвітлюють дружбу, конфлікти з батьками, іншими людьми, вибір професії, симпатії, самореалізація, переживання і те, що персонажі спілкуються між собою живою мовою з різними сленгами, модними словами, це дає учням відчуття, що їх розуміють, поважають і зацікавлені їхніми інтересами і життям.

Комікси допомагають підліткам осмислювати складні або травматичні події, дозволяючи надати їм сенс. Ідентифікація з комічними персонажами допомагає надати сенс тому, що відбувається в житті, через аналогію, привласнення, відчуження та спростування. Комікси руйнують гнітючі домінантні наративи та дають пригнобленим голос [68, с. 189].

Ситуації ж, в яких перебуває молода людина (або споріднені з його внутрішнім станом), разом із персонажами, нехай дещо гіпертрофованими, часто зустрічаються саме в коміксах. У поєднанні з короткими текстами-сенсами, які нерідко набувають форми та якості афоризму чи хоча б влучного формулювання потрібного рішення (філософія життя), малюнки дають поживу для уяви, навіть фантазій, стають відправною точкою моделювання розвитку ситуації і першочергових подальших кроків [27, с. 2]. Так, для учнів старших класів дуже ефективно створювати або підбирати персонажів коміксу підлітками. Їм буде цікаво читати про своїх ровесників, уявляти себе на їхньому місці. Учні 15-17 років можуть знайти підтримку, вирішення своїх переживань, проблем.

Підлітки не люблять, коли їх примушують щось робити. Наприклад, інколи завдання звучать так: вивчіть слова, напишіть есе, виконайте вправи у робочому зошиті. Але якщо завдання пропонують виявляти свої інтереси,

думки, контролювати вигляд, самовиражатися, експериментувати, тоді учні будуть вмотивованими.

Незважаючи на велику кількість переваг використання методу коміксів на уроках англійської мови, є ряд недоліків, на які вчителю потрібно звернути увагу під час підготовки до уроку. Знехтування цим може призвести до неефективного навчання і ці активності будуть лише проблемним завданням для учнів.

1) *Недостатній вибір.* Більшість коміксів доступних до покупки часто містять спрощену мову. Це може стати проблемою, коли ми хочемо використати цей метод з учнями старших класів. Адже, якщо вся лексика їм знайома і діти не стикаються з проблемами під час навчання, такий урок не має сенсу. Це буде урок-повторення. Учням має бути важко, щоб вони чогось навчилися.

2) *Надмірна увага до картинок.* Якщо перенасичувати або приділяти багато часу картинкам, тоді учні не будуть сконцентрованими на тексті. Потрібно тримати баланс між аналізуванням зображень і тексту. Також варто підбирати комікси, де картинки не занадто великого розміру, щоб не забирали всю увагу дітей на себе.

3) *Культурна необізнаність.* В коміксах інколи присутні культурні вставки (жарти, звичаї, або переконання). Це може викликати в учнів збентеження, спантеличення, або неправильне розуміння. Таким чином, діти інколи втрачають інтерес до роботи з цим коміксом. Для вчителя важливо спочатку переглянути вибрану історію з картинками. Потім підготуватися пояснити ту, чи іншу ситуацію.

4) *Дитячі історії.* У більшості випадків комікси розраховані на молодшу аудиторію, і для учнів старших класів важко знайти те, що їм підходить. Вчитель має підбирати ту тематику, яка буде цікавою і спиратися на їхні інтереси.

5) *Велика кількість часу на підготовку.* Це є одним із ключових недоліків. Адже під час планування і підготовки таких уроків, перед

педагогом постає багато завдань: підібрати матеріал, який буде цікавим і міститиме лексику, що буде корисною для вивчення, при необхідності створити комікс власноруч, написати план уроку, придумати активності, які будуть підкріплювати вивчену лексику. Важливо, щоб перед цим вчитель провів дослідження: знайшов сайти коміксів, познайомився з програмами створення власних коміксів, обговорив з дітьми їхні інтереси і захоплення.

б) *Пасивне перекладання.* Часто учні стараються зрозуміти зміст лише звертаючи свою увагу на картинки. Вони не концентруються на тексті, а перекладають приблизний сенс з того, що вони бачать. Зображення можуть заважати їм працювати з репліками і їхнім розумінням.

Проблемою учнів старших класів є обмежений час. Вони заклопотані через підготовку до здачі НМТ і вступу до університету, і читати велику кількість інформації учні вже не хочуть. Тут на допомогу педагогу приходять комікси. Стислість і динаміка відображення інформації в цих історіях дозволяє швидко та легко засвоювати матеріал. Метод коміксів дає можливість також вчителем використовувати спеціальну лексику – терміни, які можуть бути корисними для вивчення учнями через вибір їхніх майбутніх професій. Така задумка теж додає мотивації і є повчальною для старшокласників.

Спочатку учні переглядають певну частину зображень, потім, обговорюють прочитане – нові лексичні одиниці, граматичні структури, зміст. Учні старших класів висловлюють свої думки про події або вчинки головних героїв, створюють словосполучення чи речення з новою лексикою, виконують безліч різноманітних вправ, щоб запам'ятати лексику, створити асоціативні зв'язки, звикнути до її правильної вимови і ситуацій її використання в мовленні. Після цього, старшокласники вчаться створювати власні комікси з використанням вивченої лексики, розвивають свою уяву, креативність. Завдяки створенню сюжету, певних подій, в яких використовуються дані слова, старшокласники розуміють значення слів, умови їхнього правильного вживання.

Досить цікаво, ефективно і легко створювати комікси за допомогою інтернет-ресурсів. Візьмемо за приклад вебсайт *Storyboardthat* (<https://www.storyboardthat.com/storyboard-creator>). Ця програма містить багато різних функцій, які дозволяють учням створювати яскраві і стильні комікси. Починаючи створювати власний комікс, перше, що має зробити учень – це придумати сюжет для коміксу, його жанр, головну думку, яку хочеться донести читачам, уявити вигляд головних героїв. Після цього потрібно скласти план, що буде в кожному кадрі: ситуації, репліки і емоції персонажів. Фон допомагає створити атмосферу, занурити читача в місце історії. *Storyboardthat* містить багато різних шаблонів, які підходять до різних ситуацій. Завдяки даній програмі можна створити свого унікального персонажа: колір волосся, шкіри, риси обличчя. Старшокласники здатні змінювати пози, емоції своїх героїв. Текст у коміксі теж можна змінювати на свій смак: підбирати шрифт, колір і розмір букв. *Storyboardthat* містить багато форм хмарок для тексту, тому учень може використати свою фантазію наповну. Обов'язково має бути фінал історії. Це може бути кумедний поворот, повчальний момент чи несподівана розв'язка сюжету.

Беззаперечно створення власних коміксів буде мотивувати учнів старших класів із зрозумілих причин:

1) Учні 15-17 років не уявляють свого життя без технологій. Все, що пов'язане з цим, автоматично буде їм знайомим і цікавим.

2) Завдяки тому, що вони придумують власний сюжет, персонажів, їх зовнішність, характер, факти їхнього життя, таким чином, учні можуть самовиразитись. Діти можуть відобразити свої емоції і почуття, через малюнки, вчинки персонажів. Вони здатні розкрити свій внутрішній світ, свої мрії чи страхи. Це схоже на те, як люди ведуть особисті щоденники, де записують все, що у них на душі і від цього процесу їм стає легше. Учні створивши і представивши щось справді цікаве і унікальне, можуть підняти собі самооцінку і стати більш впевненими.

3) Старшокласники можуть створити комікси під сучасний лад: вмістити популярні тренди, актуальні теми, гумор інші інтереси для підлітків.

Варто зазначити, що дидактичний потенціал коміксів відображається не лише у створених вчителем наочних матеріалів, а й у можливості створення коміксів самими учням, завдяки чому може відбуватися більш глибоке засвоєння учнями навчального матеріалу [43, с. 230]. Це також розвиває оригінальне мислення і креативність учнів. Кожен учень може показати своє бачення матеріалу. На додаток до цього, перевагою є те, що не тільки вчитель підбирає комікси для різних рівнів володіння англійською мовою, а й кожен учень працює з урахуванням своїх можливостей. В кожній дитини виходить своя унікальна історія з картинками. Використовувати комікси і практикуватись у вивченні англійської мови можна не лише читаючи їх, але і створюючи свої.

Комікс відрізняється від простої книги, оскільки базується на творчому мисленні і креативності. У коміксах діти створюють нові образи, ситуації та дії. Вони використовують свій досвід і знання, але по-новому поєднують їх.

Розглянемо основні способи створення коміксів.

1) *Електронний комікс.* Учні старших класів можуть використати телефони чи ноутбуки для створення власних коміксів. Старшокласникам потрібно навчитися користуватися спеціальними програмами для створення мальованих історій. В таких програмах можна вибирати будь-який шаблон, колір, фігуру, шрифт, розмір і багато чого іншого. Цікавим є те, що в цих програмах учні старших класів можуть оживити своїх героїв і додати звук, де це необхідно. Таким чином, учні розвивають свою креативність, використовують лексику англійської мови на практиці, вивчають, придумують ситуації, в яких ці слова правильно вживати.

Існує значна кількість програм для створення коміксів як для початківців, так і для справжніх професіоналів, і кожна має свої переваги. Деякі з них:

- *MediBag Paint*. <https://medibangpaint.com/en/app-download/>

Це чудова безкоштовна програма для створення коміксів, ілюстрацій, ескізів. Вона містить багато шаблонів, пензлів, тонів, шрифтів, фільтрів та багато інших функцій. *MediBag Paint* можна використовувати на телефоні будь-де, а прийшовши додому зайти в свій обліковий запис у комп'ютері і продовжити свою роботу комфортніше.

- *Comic Life*. <https://plasq.com/apps/comiclife/macwin/>

Це також безкоштовна програма для створення коміксів. *Comic Life* підходить для людей, які не хочуть прикладати багато зусиль, адже комікси можна створювати додаючи фото чи малюнки з інтернету. Тут теж присутні готові шаблони, але недоліком є те, що не можна створити свій унікальний комікс з унікальними, намальованими власноруч малюнками. *Comic Life* дуже проста у використанні і підходить для лінивих людей, або тих, які не мають багато вільного часу.

- *Canva*. https://www.canva.com/uk_ua

Це сама популярна, легка для використання і універсальна програма. За допомогою неї можна створювати презентації, колажі, документи, дошки, діаграми, плакати, і комікси. У *Canva* можна: використовувати готові шаблони і створювати власні, використовувати будь-які кольори, графічні елементи, фото, відео, фігури, аудіо, шрифти, speech bubble, тобто поля для написання реплік персонажів коміксу. Ця програма безкоштовна і доступна на будь-якому пристрої. Важливо, що у цій програмі можна додавати анімацію, тобто оживити персонажів, або ті, чи інші деталі, і додати звукові ефекти.

2) *Паперовий комікс*. Коли в школі немає умов для створення електронного коміксу, учні не дружать з технологіями або старшокласникам подобається ідея малювати ілюстрації самостійно, педагог може організувати процес створення паперових коміксів. Це класичний варіант, але результат не менш привабливий і унікальний, нічим не гірший за електронний комікс. Для

створення такого коміксу, учням потрібні олівці, фломастери, бумага, ножиці, клей, фарби, наклейки, нитки і багато чого іншого, до чого дійде їхня фантазія. Учні старших класів своїми руками придумують оформлення коміксу, малюють малюнки, склеюють сторінки, вигадують персонажів і сюжет. Звичайно ж не забувають про використання вивченої лексики.

3) *Розповідь на основі реальних ситуацій.* Часто учні старших класів відчують хвилювання, негативні емоції, і їм важко розповідати про це комусь. Комікс може стати їхнім рятівником. Вони можуть виразити свої почуття і втілити свою історію через своїх персонажів. Таким чином вони поділяться з іншими, що їх турбує. Врешті решт, вони не лише вивчать англійську мову, а й в кінці прийдуть до вирішення проблеми.

4) *Розповідь від першої особи.* Це коли вигаданий або реальний оповідач розповідає історію, щоб зробити тему цікавішою.

Використання коміксів для формування лексичних навичок на уроках англійської мови в старших класах стало ефективним інструментом вчителя. Хоча комікси й мають певну шаблонність, проте виконання завдань на основі коміксів під час вивчення англійської мови, дає змогу розвивати англомовну лексичну компетентність учнів, говорити зв'язно, розширювати словниковий запас учнів, аналізувати прочитаний матеріал та виокремлювати головне, демонструвати свою креативність, нестандартне та творче мислення, підвищувати мотивацію до навчання. Отже, комікси це не просто розвага, а ефективний і цікавий інструмент навчання, який варто включати в свій урок кожному вчителю.

1.3 Створення вправ з використанням коміксів для формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів

Під час процесу формування англомовної лексичної компетентності вчитель має поєднувати різні види методів, вправ, використовувати звичні і

нові шляхи засвоєння і розуміння лексики. Регулярне і наповнене навчання для формування англомовної лексичної компетентності полегшить вивчення англійської мови.

Учні старших класів часто зіштовхуються з дефіцитом вільного часу, що зумовлено підвищеним навчальним навантаженням, тому вони надають високої цінності доступному часу та прагнуть використовувати його з максимальною ефективністю. Уроки мають відповідати інтересам і цілям учнів. Важливо, щоб старшокласники відвідували уроки англійської мови з думкою, що вони витратили свої зусилля не даремно. Комікси ідеально для цього підходять. Це не тільки цікаво, весело, а й повчально, дає змогу вивчити багато слів, розвинути навички говоріння і удосконалити творчі здібності.

Попередньо було зазначено, що комікси можна читати, обговорювати сюжет і лексику, створювати свої мальовані історії, але етап виконання практичних вправ теж обов'язковий, оскільки саме завдяки різним активностям і формується лексична компетентність. Тому тема створення вправ до коміксів теж важлива для розгляду.

Незважаючи на велику кількість інформації в інтернеті, знайти вже готові розроблені комікси з навчальними вправами для уроків англійської мови досить складно, а іноді неможливо. Звичайно існують сайти, які містять корисну інформацію, яку педагоги можуть використовувати, але воно рідко відповідає темі і завданням. Педагоги змушені створювати свої комікси і розробляти вправи до них, враховуючи потреби учнів. Тому, якщо вчитель хоче використати цей метод, він має бути готовий докласти значних зусиль для хорошої організації цього уроку або уроків.

Є багато різновидів вправ, які вчителі включають в урок під час використання методу коміксів. Вони відрізняються послідовністю введення їх в урок.

Виділяють три етапи введення вправ під час читання текстів: «До читання», «Під час читання», «Після читання» [78, с. 3]. Кожен із них

відповідає певним активностям. Варто зазначити, що за урок не завжди виходить пропрацювати всі етапи. Це залежить від розміру вибраного коміксу, складності введеної лексики і рівня володіння англійською мовою учнями старших класів. Процес використання методу мальованих історій можна розділити на кілька уроків.

Кожні етапи важливі по-своєму і мають свої цілі. Для високої ефективності важливо дотримуватися їх всіх під час роботи з коміксом.

Перший етап: «*До читання*», або підготовчий, є чи не найважливішим із всіх, хоча його часто недооцінюють і ігнорують. Від правильної організації і підбору вправ залежить подальший успіх методу коміксів.

Перед вчителями постає завдання дати учням базу, щоб краще розуміти почуте або сказане. На цьому етапі завданнями наставника є: налаштувати на англійську мову, представити комікс, тему, автора, жанр, стиль, зацікавити і змотивувати дітей. Грамотно спланований підготовчий етап – половина пройденого шляху до якісного і ефективного формування англomовної лексичної компетентності за допомогою методу коміксів. Якщо вчитель не зможе зацікавити учнів, подальша робота з коміксом не матиме ніякого сенсу, бо учні мають працювати за власним бажанням.

Важливо наголосити, що підбір коміксів для уроку має відповідати не лише вмісту корисної лексики, а й інтересам учнів.

Етап «*До читання*» містить в собі велику кількість різноманітних вправ:

- *Передбачення.* Вчитель просить учнів звернути увагу на назву коміксу і спробувати відгадати, використовуючи англійську мову, про що вони читатимуть, жанр, сюжет, головних персонажів і їхні характери. Ця вправа налаштовує на англійську мову, пробуджує зацікавленість, розвиває логічне мислення і навички говоріння, допомагає пригадати і вміти аналізувати попередній досвід, налаштовує на тему історії, покращує навички осмисленого читання.

- *Передбачення по картинках, схемах, таблицях.* Ця вправа є аналогічною до попередньої, але тут старшокласники працюють з ілюстраціями. Найчастіше це титульна сторінка коміксу. Діти аналізують візуальні елементи і висловлюють свої припущення щодо змісту. Важливо не показувати їм картинки з коміксу, щоб старшокласники не розкрили всі секрети і не отримали спойлер. Вирішенням цієї недоречності може стати демонстрація картинок з коміксу, але з розмитим текстом.

- *Розмова про походження автора і стиль написання коміксу.* Вчитель готує коротку презентацію, або фільм про цікаві факти з біографії автора. Після цього учні влаштовують дискусію, обговорюють те, що їм видалося найбільш цікавим, або навпаки незрозумілим. Під час такої діяльності в учнів може виникати багато запитань, тому вчитель має бути добре підготовленим. Це саме стосується і стилю написання мальованої історії. Це допомагає учням старших класів краще зрозуміти чого їм очікувати від твору і одразу налаштуватись на його правильне розуміння, адже якщо учні не правильно розтлумачать ситуації з коміксу, вони будуть неправильно використовувати лексику у реальному житті.

- *Огляд лексики і граматичних структур.* Це одна з найпопулярніших вправ, яка не потребує багато зусиль для її підготовки. Перед читанням коміксу, вчитель демонструє нову лексику або граматичні структури, використовуючи картинки, переклад слів, відеоматеріали, таблиці і багато іншого. Така активність має переваги і недоліки. З одного боку, якщо учні спочатку познайомляться із значеннями нових слів, їм буде легше розуміти текст. З іншого боку, старшокласники мають тренуватися розуміти значення з контексту, знаходити підказки. У реальному житті люди не завжди отримують пояснення одразу, тому здатність аналізувати інформацію є важливим аспектом лексичної компетентності. Кожен педагог вирішує для себе сам, чи використовувати цю вправу чи ні. Все залежить від його мети, самих учнів та багато інших нюансів.

Другий етап: «Під час читання» або активний етап. Під час цього етапу старшокласники читають комікс кілька разів і виконують різні завдання. Після першого прочитання зазвичай висловлюється перше враження про мальовану історію: сподобалася вона чи ні. Читаючи комікс кілька разів і виконуючи вправи до коміксу, діти працюють над розумінням історії, опрацьовують нову лексику, роблять перші спроби використати її на практиці, створюючи словосполучення, речення або короткі діалоги і практикують правильну вимову.

Активний етап є дуже важливим для формування англомовної лексичної компетентності учнів. Завдяки ньому учні виділяють незнайомі слова, знайомляться з ними, створюють асоціативні зв'язки, підбирають до них антоніми, синоніми чи значення. Важливим є те, що весь цей процес є невід'ємним від реплік у коміксі. Учні мають аналізувати всю цю нову лексику у контексті, вивчати ситуації, емоції персонажів, їхні вчинки, мету, тобто всі умови для використання цих слів. Це все робиться для того, щоб усвідомити і звикнути до обставин, в яких нова лексика є доречною для використання. Це і є запорукою високої ефективності формування англомовної лексичної компетентності учнів.

Вчитель може використовувати такі вправи під час читання коміксу:

- *Знайди пару*. Це невід'ємна і обов'язкова вправа, коли вчитель формує англомовну лексичну компетентність учнів старших класів. Завдання старшокласників – з'єднати незнайомі слова з їхніми простішими відповідниками (синонімами). Так як в дітей 15-17 років вже є база англомовних слів, якими вони можуть спілкуватися, то в 10-11 класах вони удосконалюють свої знання і навички. Вчитель вводить в урок слова і фрази вищого рівня. Щоб краще запам'ятати слово чи фразу, потрібно зрозуміти, що воно означає, зробити якусь асоціацію.

- *Заповнення пропусків*. Вчитель готує речення з навмисними пропусками, які потрібно заповнити новими словами або фразами. Вчитель

вирішує сам, чи давати перелік варіантів відповідей. Це класична вправа, допомагає запам'ятати нову лексику і її використання в контексті.

- *Істина-неправда.* Вчитель готує твердження з коміксу з використанням лексики, над якою вони працюють. Вони можуть бути як правдою, так і брехнею. Завдання учнів-прочитати речення і визначити чи правдиве воно, чи хибне. Для учнів старших класів зазвичай ускладнюється завдання, а саме: вони мають виправити хибні речення на правильні по змісту комікса.

- *Розставити в правильному порядку.* Не менш відома вправа, яку педагоги використовують на своїх уроках. Наставник пропонує учням прочитати репліки з коміксу і розставити їх у хронологічній послідовності. Діти згадують зміст історії, працюють з реченнями, в яких міститься нова лексика.

- *Граматичні ігри.* Знання граматики теж поєднані з формуванням англомовної лексичної компетентності. Наприклад, коли ми говоримо про використання часів англійської мови, то в залежності, яка форма дієслова, змінюється значення речень. Тому, при формуванні англомовної лексичної компетентності учнів, важливо звертати увагу також на граматичні правила.

При використанні методу коміксів і наявності в них граматичних правил, які є важливими для розгляду або нагадування, варто вводити граматичні правила, які будуть практикувати цю навичку.

- *З'єднати нові слова з картинками.* Для того, щоб учні запам'ятали слова, встановили асоціації, вчитель може запропонувати найлегший варіант вправи – з'єднати нові слова з картинками, що їм відповідають. Це неважка, швидка для опрацювання і корисна вправа.

- *З'єднати нові слова з їхніми значеннями.* Це схожий на попередній, але більш складний тип вправи. Учням пропонується з'єднати нові слова з їхніми значеннями. Як і попередня, вона допомагає у формуванні лексичної компетентності учнів, а саме створює асоціативні зв'язки з новою лексикою.

- *Заміна слова.* Ще один вид цікавої вправи для формування лексичної компетентності учнів старших класів. Педагог пропонує учням прочитати заздалегідь підготовлені речення і замінити підкреслені слова, альтернативними з переліку. Тобто слова з переліку і підкреслені є синонімами, але перші це ті, над якими вони працюють. Така вправа допомагає учням звикнути використовувати нову лексику у контексті.

- *Створення мемів.* Мемі дуже популярні серед молоді. Їхня здатність швидко і зрозуміло передавати інформацію робить їх ідеальним інструментом для педагогів [59, с. 326]. Вчитель пропонує учням створити смішні, жартівливі картинки з надписами про персонажів з коміксу, використовуючи нову лексику. Після цього вони презентують свої ідеї і сміються разом. Мем є свого роду асоціацією до слова. За допомогою цієї вправи і гумору, діти з задоволенням запам'ятають нові лексичні одиниці.

- *Відповіді на питання.* Таку активність часто використовують вчителі після першого прочитання коміксу, щоб перевірити чи сподобалася учням мальована історія, чи зрозуміли вони сюжет і події. Це все робиться для того, щоб усунути нерозуміння і процес навчання був ефективним і цікавим.

- *Mind maps.* Цю активність придумав Тоні Бьюзен – психолог, автор численних книг, який досліджував мозок, пам'ять і мислення людини. Він переконаний в ідеї, що наш мозок краще сприймає картинки, кольори слова ніж текст. Домінантною метою застосування майндмеппінгу в освітньому процесі є ефективне структурування та оброблення навчальної інформації, розвиток мислення з використанням творчого та інтелектуального потенціалу здобувачів освіти [37, с. 80].

Mind mapping можуть використовуватися для: запам'ятовування; упорядкування та систематизації інформації; планування діяльності; підготовки до виступів; пошуку рішень у складній ситуації; розгляду різних варіантів розв'язання задач [51, с. 752]. Використання цієї вправи має багато переваг. Це дозволяє побачити загальну картину вивченого матеріалу, структурувати все і тим самим краще і швидше запам'ятати його. *Mind maps*

можна використовувати при будь-якій навчальній темі. Таку карту створити набагато швидше і по ній легше орієнтуватися, ніж по нудних конспектах. Структура цієї активності дуже проста (Рис. 1.5). У центрі аркуша, дошки пишеться тема або головне слово, яке розглядається на уроці. Далі від основного проводяться промінці. Їх кількість залежить від обсягу інформації, яку потрібно висвітлити на карті. Від кожної гілки можна відводити менші деталі. Щоб краще було видно напрями матеріалу, його поєднання і щоб все краще запам'ятовувалося, можна використовувати різні кольори, підкреслення, шрифти, фігури і малюнки.

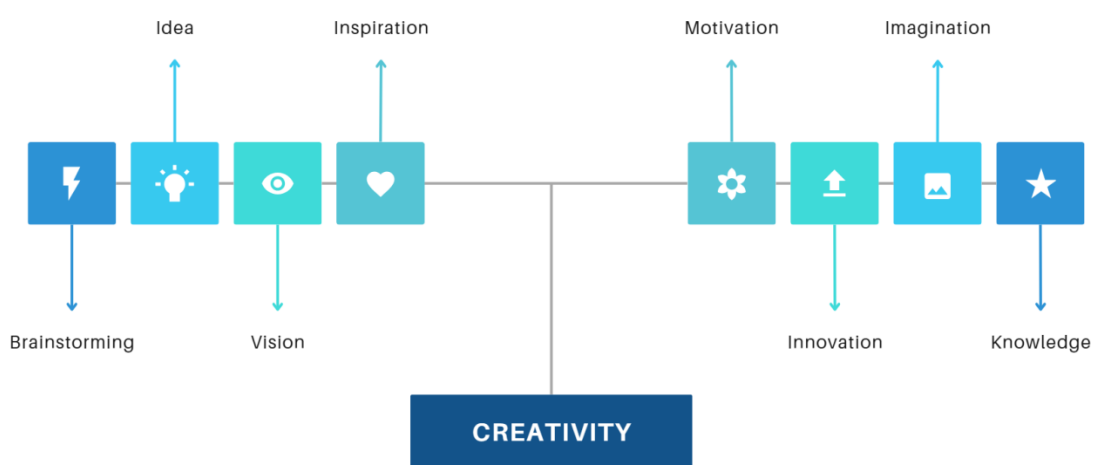

Рис. 1.5 Структура Mind map

Третій етап *«Після читання»*, рефлексивний етап, або ще його називають завершальним. Учні закріплюють отриману інформацію, вчаться використовувати здобуті знання на практиці, у вільному мовленні, розвивають навички і вміння говоріння: організовують обговорення, дискусії, парні і групові роботи. На третьому етапі можна використовувати наступні вправи:

- *Відповіді на питання.* Це традиційна вправа, яку педагоги звикли використовувати на уроках англійської мови, коли хочуть розвинути вміння говоріння учнів. Класичний варіант цієї вправи, це коли вчитель задає дітям питання, а вони дають відповідь. Є і більш цікаві шляхи, наприклад:

наставник може запропонувати учням пограти в гру «Хто хоче стати мільйонером?» і за правильні відповіді отримати бонуси. Мета вправи «Відповіді на питання»: розвинути критичне мислення учнів, активізувати вивчені знання, розвинути навички говоріння. Для вчителя це допомагає зрозуміти, що діти вивчили, а що потребує додаткового пояснення.

- *Озвучування коміксу.* Вчитель пропонує старшокласникам стати справжніми акторами і озвучити репліки героїв коміксу. Під час розігрування діалогів, учні старших класів контролюють правильну вимову слів, передають інтонацію і вчаться працювати в команді. Завдяки такій активності, учні глибше розуміють текст, практикують нову лексику у розмові і, граючись навчаються, мотивуються. Така вправа піднімає настрій і дає дітям можливість проявити себе.

- *Створення альтернативного фіналу коміксу.* Цікава і творча вправа, яка дається для формування англомовної лексичної компетентності учнів. Вона допомагає практикувати використання нових слів у живій мові і розвиває креативність і фантазію учнів. Спочатку вчитель з учнями проводять голосування між створенням електронного чи паперового варіанту. Педагог організовує процес. Якщо вони вибрали створювати комікс за допомогою комп'ютерів, він навчає працювати в спеціальних програмах для створення мальованих історій, ділиться цікавими можливостями. При роботі з паперовим коміксом вчитель стає координатором і допомагає при виникненні різних проблем. За цією активністю, перед учнями постає завдання придумати свій фінал історії, використовуючи нову лексику. Учні мають дотримуватися попереднього сюжету, жанру. Вони можуть додавати своїх цікавих персонажів і події. Метою цієї активності є практикування лексичних одиниць у живій мові за допомогою письмових реплік персонажів коміксу.

- *Створення власного коміксу.* Це дуже клопіткий, цікавий і корисний спосіб формування англомовної лексичної компетентності. На відміну від учнів молодших класів, діти старших класів мають високі знання у володінні

комп'ютером. Це дає їм змогу створити справді цікаві і гарні історії.

Завдання, які постають перед учнями 15-17 років:

- 1) Придумати сюжет з використанням нової лексики.
- 2) Вирішити чи створювати електронний, чи паперовий комікс.
- 3) Придумати вигляд персонажів.
- 4) Написати репліки.
- 5) Створити шаблон коміксу.
- 6) Придумати декорації, створити їх, додати персонажів і не забути про місце для додавання слів.
- 7) Розставити репліки.
- 8) При створенні електронного коміксу – додати анімацію і звук за бажанням.

Це дуже ефективний спосіб вивчити нові слова, адже діти використовують їх у власних коміксах. Це допомагає їм зрозуміти, звикнути і закріпити лексичні значення і їх правильне використання у різних ситуаціях. Також, створення реплік формує навички і розвиває вміння усного мовлення дітей. Учні старших класів пишуть слова персонажів від першої особи, тож тренують живе спілкування з новими словами.

- *Складання власного діалогу.* Найкраще формувати англомовну лексичну компетентність через активне використання у живому мовленні. Учні старших класів задається тема для обговорення і вони створюють розмову, стараючись використати нові слова. Наприклад, вони можуть обговорити проблематику коміксу, персонажів чи подій з історії з малюнками. Така активність має переваги: дозволяє учневі бути не просто споживачем знань, але й активним співучасником їхнього здобутку, розвиває інтуїцію дітей використовувати нову лексику у тих, чи інших ситуаціях [45, с. 449]. Вона навчає вільно виражати свої думки.

- *Проведення дискусії.* Ця вправа складніша за попередню і зазвичай є фінальною у формуванні англомовної лексичної компетентності учнів у межах певних слів. Дискусія сприяє розвитку вміння критично мислити,

опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем.

Дискусія створює умови для використання особистісного досвіду учнів. Це один із методів, який якнайбільше наближений до умов реального спілкування [22, с. 116]. Вчитель ділить учнів на групи. Кожній групі він дає питання, яке вони мають обговорити між собою. Потім кожна група презентує свої ідеї і наводить аргументи на їх підтримку. Групи змагаються, захищають свою думку, задають один одному питання. Звичайно вчитель наголошує на тому, щоб учні старших класів намагалися використовувати нову лексику у обговоренні і дискусії. Це дуже ефективна вправа для формування англомовної лексичної компетентності саме учнів старших класів, адже у них вже досить добре розвинене критичне мислення, є свої переконання і набутий високий словниковий запас. Тож такі види активностей зазвичай не є проблемними у виконанні.

Отже, метод використання коміксів є ефективним для формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів через можливість добору великої кількості різноманітних вправ і їхній структурованості втілення. Будова застосування цього методу має три етапи: «До читання», «Під час читання» і «Після читання», що є досить простим та ідентичним до традиційної структури роботи з текстами для читання. Так, при наявності базових знань з методики навчання іноземних мов, інтересів та мовної підготовки дітей на даному етапі, вчителю не важко реалізувати використання методу коміксів з учнями старших класів на уроках англійської мови. Гнучкість даного методу дозволяє адаптувати весь процес навчання до учнів старших класів, враховуючи інтереси, потреби і рівень володіння мовою учнів даного віку. Ця перевага підвищує мотивацію і інтерес підлітків до вивчення мови і безпосередньо сприяє формуванню англомовної лексичної компетентності учнів старших класів.

Висновки до розділу 1

З'ясовано, що старша школа – це серйозний період у житті, коли учні готуються випускатися зі школи і приймати важливі рішення. У цей час відбувається узагальнення та поглиблення вивчення всіх шкільних предметів. На момент завершення навчання, учні мають досягти рівня володіння англійською мовою B1. Це передбачає наявність достатнього словникового запасу для висловлювання власних думок і інформації на більшість повсякденних тем, розуміння автентичних текстів і мовлення інших.

Показано, що для досягнення цілей навчання, потрібно працювати над формуванням англомовної лексичної компетентності, яка займає провідне місце серед інших компетентностей англійської мови, оскільки дає основу для їх засвоєння, а також забезпечує розвиток особистості, успіх у житті і легкість у спілкуванні.

Визначено, що англомовна лексична компетентність це складова успішного вивчення англійської мови, що включає лексичні знання і навички правильного, швидкого, доцільного і ефективного їх застосування у англомовній сфері, що називається мовною усвідомленістю. Важливо, щоб учень розумів про що він говорить і сприймав лексику у мовленні інших людей.

Описано, три компоненти англомовної лексичної компетентності: когнітивний, дієво-практичний і рефлексивний. За відсутності будь якого із цих складових, сформувати дану компетентність буде неможливо, адже все важливо і має свою мету.

Представлено, етапи роботи з лексикою: спочатку учні ознайомлюються з новими лексичними одиницями, їхніми значеннями, працюють над вимовою. Після цього, вони переходять до розгляду їх додаткових значень, вчаться використовувати лексичні одиниці у фразах і речення. Врешті решт, переходять до практики вільно використовувати нову лексику у різних життєвих ситуаціях. Але учні зможуть назвати себе англомовно лексично компетентними лише тоді, коли будуть свідомо і

швидко добирати найдоцільніші англійські слова, враховуючи культуру, релігію, гендер, сучасні тенденції і ситуацію.

З'ясовано, що щоб сформувати англомовну лексичну компетентність, вчитель має використовувати методи і підходи, які наближають учнів до реальних умов спілкування: рольова гра, дискусія, спілкування з носіями мови та ін. Найефективніше, комбінувати методи і прийоми.

Виділено, особливості формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів, які відрізняються від особливостей учнів молодших і середніх класів. Коли вчитель працює зі старшокласниками, йому необхідно враховувати психологічні зміни учнів цього віку, їх інтереси і вимоги, які перед ними висуваються. Педагог має бути добре підготовленим при формуванні англомовної лексичної компетентності і обізнаним у цілях і професійних спрямованостях старшокласників, для того, щоб процес навчання було мотивованим, ефективним.

Показано, що учні 15-17 років мають інший рівень когнітивного розвитку, ширший життєвий досвід, розвинене мислення і пам'ять. Старшокласники починають розуміти важливість навчання, його мету, стають більш цілеспрямованими і беруть відповідальність за своє навчання. Саме тому, методи, які вчитель використовує з такими учнями, повинні бути корисними, послідовними, цікавими, мотивуючими.

З'ясовано, що метод коміксів може стати у нагоді для формування англомовних лексичних навичок учнів. Комікси – це мальовані історії, які складаються з картинок і реплік персонажів, які об'єднані цікавим сюжетом. Серед видів коміксів виділяють: графічний роман, манга, манхва, американський комікс тощо. Кожен вид відрізняється своїм оформленням і стилем написання.

Представлено, що комікси дуже ефективний метод формування англомовної лексичної компетентності учнів 15-17 років. Він підходить для всіх типів сприйняття інформації: візуали, аудіали і кінестетики, містить

приклади живої мови і те, як правильно вживаються слова у тій, чи іншій ситуації, містить цікавий сюжет, він стислий, може бути створений за бажаннями і інтересами учнів і універсальний до всіх рівнів англійської мови. Оскільки комікс поєднує текстову і візуальну інформацію, він є ефективним для засвоєння нових слів. Комікси сприймаються учнями як розвага, саме тому, у них підвищується мотивація і інтерес, зменшується страх перед складним завданням.

Підтверджено, що використовуючи метод коміксів з учнями старших класів, слід добирати мальовані історії з відповідним рівнем англійської мови, корисною і необхідною лексикою, елементами сучасної культури і моди.

З'ясовано, що існує традиційна структура роботи з коміксами, яка нагадує роботу із звичайним текстом. Учні спочатку налаштовуються на тему коміксу, влаштовують обговорення, передбачення про майбутній сюжет. Потім старшокласники читають мальовану історію і виконують різні завдання. Найбільше, вони спрямовані на засвоєння нової лексики. Останні активності присвячені груповим роботам, обговоренням, дискусіям, діалогам. Всі ці завдання мають за мету тренувати учнів використовувати нову лексику у реальному мовленні, вчити аналізувати ситуації використання слів. Використання методу коміксів дозволяє обирати різноманітні активності, або створювати власні, оскільки цей метод є універсальним і гнучким.

Показано, що не менш цікавою є можливість створення власного коміксу. Вчитель навчає учнів працювати у спеціальних програмах для створення мальованих історій, що перетворює навчання в захопливий процес.

Отже, метод коміксів є ефективним засобом для формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів. Його використання сприяє не лише розширенню словникового запасу, а й підготовки до реального англомовного спілкування.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ КОМІКСІВ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

2.1 Комплекс вправ для формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів з використанням коміксів

Метою практичного розділу даної дипломної роботи було розробити і перевірити ефективність методу використання коміксів для формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів.

Як було зазначено в параграфі 1.3, при роботі з коміксом важливим є дотримання трьох етапів роботи з текстом: «До читання», «Під час читання», «Після читання». Кожен етап має свою мету, зміст і вид активностей. (див. табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Етапи роботи з текстом і їх мета

<i>Назва фази</i>	<i>Мета</i>
До читання	• Зацікавити учнів темою і мотивувати їх до читання тексту. • Виявити попередні знання учнів з теми. • Побудувати зв'язки між попередніми знаннями та інтересами учнів та текстом для читання.
Під час читання	• Покращити розуміння учнями структури тексту, стилю написання, мети автора, основної ідеї твору. • Формувати навичку розуміння змісту прочитаного. • Розвивати навички читання. • Розвивати навички робити висновки і припущення. • Формувати лексичну компетентність учнів. Виявити і обговорити незнайомі слова, вчитися працювати з ними з підтримкою вчителя.
Після читання	• Допомогти учням використовувати набуті знання під час роботи з схожими текстами. • Допомогти поєднати навички читання з іншими видами мовленнєвої діяльності: аудіюванням, усним і письмовим мовленням. • Підтримати процес залучення учнів до культури країни, мова якої вивчається.

	• Формувати лексичну компетентність учнів. Тренувати учнів використовувати незнайому лексику без підтримки вчителя.
--	--

В даній роботі розроблено комплекс вправ для формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів з використанням методу коміксів. Навчальною темою для створення завдань є «Період екзаменів» (11 клас).

Вправа 1

Етап: «До читання»

Тип вправи: Умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна, з опорою, вмотивована, мінімально керована, фронтальна, аудиторна.

Вид вправи: Мовна здогадка за заголовком

Мета: активізувати знання учнів лексики з теми «Період екзаменів»; розвивати критичне мислення і навички прогнозування учнів змісту коміксу за заголовком; підвищити інтерес учнів до читання коміксу.

Інструкція: Read the title of the comic. Make predictions about the content of the story.

The title: «Books, BFFs, and Brains»

Вправа 2

Етап: «До читання».

Тип вправи: Умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна, з опорою, вмотивована, мінімально керована, фронтальна, аудиторна.

Вид вправи: Передбачення персонажів за картинками (прогнозування).

Мета: Розвивати навички прогнозування змісту тексту за візуальною опорою; підвищити мотивацію та інтерес читати комікс; активізувати фонові знання та словниковий запас з теми «Період екзаменів».

Інструкція: Look at the comic characters, describe their appearance, age and try to predict their character, role in the comic, whether they are positive or negative characters, who they are to each other. After reading the comic, discuss whether your predictions came true.

Вправа 3

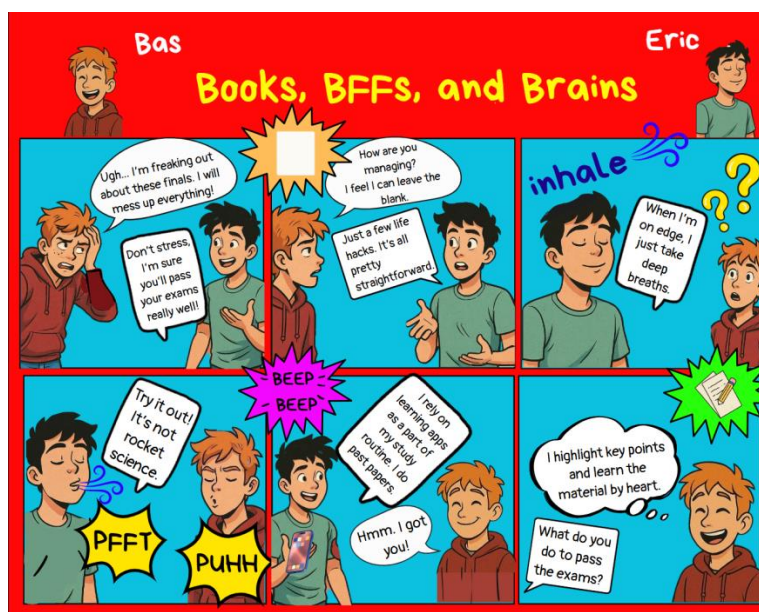
Етап: «До читання».

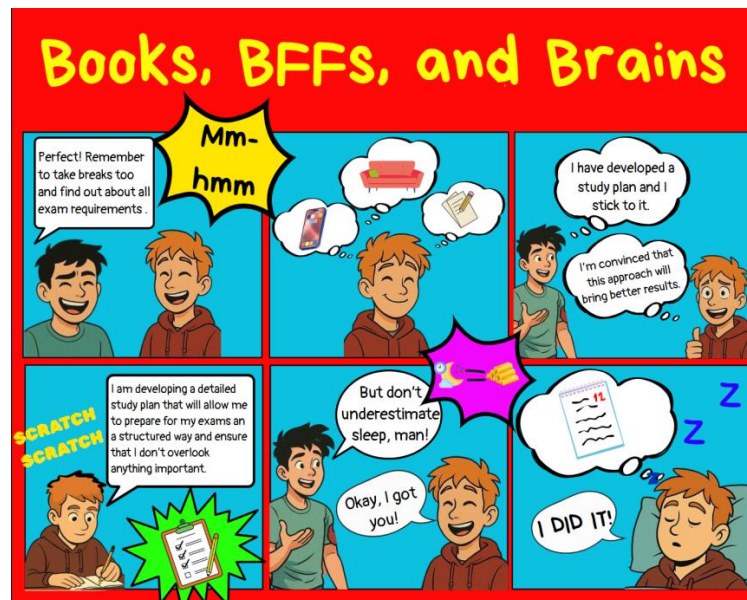
Тип вправи: Умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна, з опорою, вмотивована, мінімально керована, фронтальна, аудиторна.

Вид вправи: Передбачення змісту за ілюстраціями (прогнозування).

Мета: Розвивати навички прогнозування змісту тексту за візуальною опорою; підвищити мотивацію та інтерес читати комікс; активізувати фонові знання та словниковий запас з теми «Період екзаменів».

Інструкція: Look at the comic book image and try to predict what the story might be about.

Вправа 4

Етап: «До читання».

Тип вправи: Умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна, з опорою, вмотивована, частково керована, парна, аудиторна.

Вид вправи: Аналіз і обговорення відео. Робота в парах.

Мета: Ознайомити учнів з різними типами коміксу; розвивати навички аналізу візуального та змістового матеріалу; сприяти критичному мисленню та вмінню аргументувати свою думку; підвищити інтерес до читання

коміксу; активізувати фонові знання та словниковий запас з теми «Період екзаменів».

Інструкція: Watch a short video about different types of comics. Then, take a look at the comics we'll be reading. In pairs, discuss and decide what type of comic it is.

<https://www.youtube.com/watch?v=uvlcoUZ72w8>

Вправа 5

Етап: «До читання».

Тип вправи: Комуникативна, рецептивно-продуктивна, з опорою, вмотивована, мінімально керована, індивідуально-групова, аудиторна.

Вид вправи: Обговорення відео.

Мета: Перевірити рівень сформованості лексичної компетентності учнів стосовно теми «Період екзаменів» шляхом визначення і розуміння ключових слів з відео; налаштувати учнів на тему уроку; розвивати навички слухання; підвищити інтерес до майбутнього коміксу.

Інструкція: Watch the video. Choose words or expressions that you hear and consider important to this topic and present it to the class. What is the main idea of the video? What do you think we will read about in the comics?

<https://www.youtube.com/watch?v=-RZ86OB9hw4>

Вправа 6

Етап: «До читання».

Тип вправи: Некомуникативна, продуктивна, з опорою, вмотивована, напівкерована, фронтальна, аудиторна.

Вид вправи: Лексичний алфавіт.

Мета: Перевірити рівень сформованості лексичної компетентності учнів стосовно теми «Період екзаменів» шляхом підбору слів до англійського алфавіту; актуалізувати знання з теми «Exam period» через підбір слів до англійського алфавіту; підготувати учнів до читання коміксу.

Інструкція: Pay attention to the English alphabet on the board, choose and write a word for each letter that begins with that letter. All words should be related to the topic «Exam period».

Вправа 7

Етап: «До читання».

Тип вправи: Комунікативна, продуктивна, без опори, вмотивована, мінімально керована, індивідуальна, аудиторна.

Вид вправи: Відповіді на запитання.

Мета: Розвивати вміння говоріння; налаштувати на тему уроку «Exam period»; актуалізувати лексику на тему «Exam period»; розвивати критичне мислення і вміння аргументувати свою думку.

Інструкція: Answer the questions, trying to use thematic vocabulary.

1. You are currently going through a responsible and difficult period in your life. How are you feeling about the exams: well or anxious? What helps you stay calm, can you give some advices?
2. Everyone chooses their own way of preparing for exams? Do you prepare on your own or do you have friends with whom you solve various problems, share experiences, and give advice on studying?
3. How do you support the idea of taking exams using computers? Are there any advantages to this, or is it better to take them on paper?
4. Do you think exams are necessary to enter university? Should there be other ways? Do you think it's fair that one exam you don't pass canceled the other exams and you can't get anywhere?
5. Have you thought about the possibility of failing your exams? Do you consider this a failure that will affect your entire future life? How would you act in this situation?

Вправа 8

Етап: «До читання».

Тип вправи: Умовно-комунікативна, рецептивно-продуктивна, з опорою, вмотивована, напівкерована, індивідуально-групова, аудиторна.

Вид вправи: Передбачення реплік.

Мета: Налаштовувати учнів на читання коміксу; розвивати навички прогнозування змісту коміксу; розвивати інтерес учнів до коміксу і навички говоріння.

Інструкція: Look at the lines from the comics and think about how they were answered. Share your ideas with the class, and after reading the comics, check if you were right.

- 1) “I will mess up everything.”
- 2) “How are you managing? I feel I can leave the blank?”
- 3) “What do you do to pass the exams?”
- 4) “I have developed a study plan and I stick to it.”
- 5) “How’s it going?”

Перше читання коміксу

Виділення незнайомих лексичних одиниць із коміксу.

Teacher: Look at the comic and choose unfamiliar vocabulary words. Let’s write them on the board.

straightforward / on edge / rely on / freaking out / not rocket science / do my best / underestimate / convinced / stay on track / stick to / mess up / leave the blank / past papers / find out / overlook / study buddy

Додаткові значення і особливості слів можна знайти у Додатку А.

Вправа 9

Етап: «Під час читання».

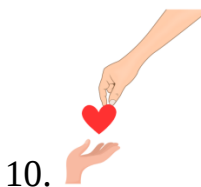
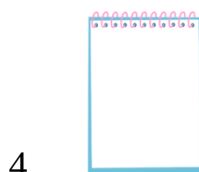
Тип вправи: Некомунікативна, рецептивно-репродуктивна, з опорою, вмотивована, керована, індивідуальна, аудиторна.

Вид вправи: Вправа на встановлення відповідності слів і картинок.

Мета: Формувати лексичну компетентність учнів шляхом встановлення відповідностей між словами і картинками; розвивати асоціативне мислення; забезпечувати запам'ятовування нових слів через візуалізацію.

Інструкція: Read the comics. Look at the situations where the words from the table are used in the comic. Match the words from the table with the pictures that represent them.

straightforward / on edge / rely on / freaking out / not rocket science / do my best / underestimate / convinced / stay on track / stick to / mess up / leave the blank / past papers / find out / overlook / study buddy

13.

14.

15.

16.

Вправа 10

Етап: «Під час читання».

Тип вправи: Некомунікативна, рецептивно-репродуктивна, з опорою, вмотивована, керована, індивідуальна, аудиторна.

Вид вправи: Вправа на встановлення відповідності слів і їх значень.

Мета: Формувати англомовну лексичну компетентність учнів шляхом встановлення відповідностей між новими словами та їхніми значеннями; розвивати навички здогадування значень нових слів за контекстом.

Інструкція: Read the comics again. Match the definitions below with the correct words from the table from the comics.

straightforward / on edge / rely on / freaking out / not rocket science / do my best / underestimate / convinced / stay on track / stick to / mess up / leave the blank / past papers / find out / overlook / study buddy

1. _____ – doesn't require much effort or special knowledge, fairly easy.
2. _____ – clear and easy to understand, not complicated.
3. _____ – a close person with whom you discuss the learning process.
4. _____ – tasks from previous years exams.
5. _____ – to need the help and support of something.
6. _____ – to feel nervous, anxious.
7. _____ – to keep doing something and not give up.

8. _____ – to fail, to do wrong, to reach a low level.
9. _____ – to undervalue something
10. _____ – continue working without distraction.
11. _____ – try hard, even if the result is not perfect.
12. _____ – suddenly become very scared, upset.
13. _____ – to learn/hear new information about smth / smb.
14. _____ – to write nothing.
15. _____ – to have a firm opinion.
16. _____ – to ignore/miss something.

Вправа 11

Етап: «Під час читання».

Тип вправи: Некомунікативна, рецептивно-репродуктивна, з опорою, вмотивована, керована, індивідуальна, аудиторна.

Вид вправи: Вправа на встановлення відповідності синонімів і антонімів.

Мета: Формувати англомовну лексичну компетентність учнів шляхом розпізнавання синонімів і антонімів нових слів; встановити смислові зв'язки між лексикою для кращого розуміння прочитаного коміксу.

Інструкція: Read the comics again. Carefully examine the given words. First match each words with its closest synonyms based on context. Then, find and match them with antonyms.

New words	Synonyms
-----------	----------

1. straightforward	a) anxious
2. on edge	b) easy
3. rely on	c) discover
4. study buddy	d) lean on
5. freaking out	e) not complicated
6. not rocket science	f) getting upset
7. past papers	g) made an effort

8. do my best	h) former tests
9. underestimate	i) confident
10. convinced	j) undervalue
11. stay on track	k) not get distracted
12. stick to	l) follow
13. find out	m) not write
14. leave the blank	n) make a mistake
15. mess up	o) neglect
16. overlook	p) learning companion

New words	Antonyms
-----------	----------

1. straightforward	a) distrust
2. on edge	b) relaxed
3. rely on	c) complicated
4. study buddy	d) lone learner
5. freaking out	e) hard to understand
6. not rocket science	f) staying calm
7. past papers	g) give up
8. do my best	h) uncoming tests
9. underestimate	i) unsure
10. convinced	j) overestimate
11. stay on track	k) quit
12. stick to	l) lose focus
13. leave the blank	m) succeed
14. mess up	n) write everything
15. overlook	o) notice
16. find out	p) forget

Вправа 12

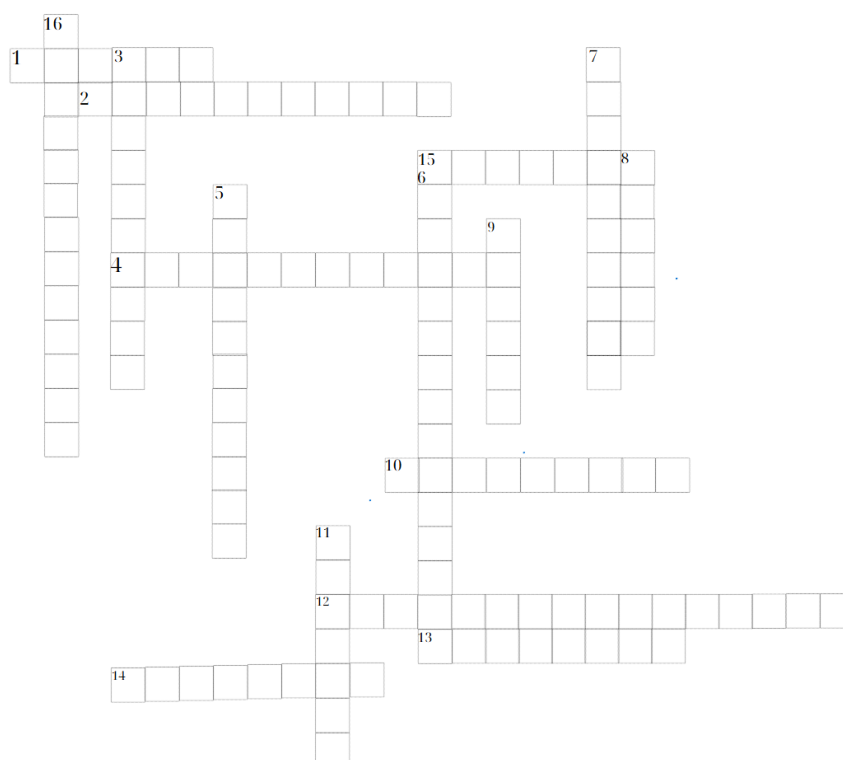
Етап: «Під час читання».

Тип вправи: Некомунікативна, рецептивно-продуктивна, з опорою, вмотивована, керована, індивідуальна, аудиторна.

Вид вправи: Кросворд.

Мета: Формувати англомовну лексичну компетентність учнів шляхом розгадування кросворду; закріплювати розуміння нової лексики шляхом співвіднесення нових слів з українськими значеннями.

Інструкція: Read the Ukrainian definition sentences carefully, then use clues to complete the crossword puzzle with the correct words.

- 1) Отримати «незадовільно».
- 2) Дотримуватися обраного шляху або цілі, не відволікатися.
- 3) Людина, з якою ти навчаєшся, допомагаєш одне одному в навчальному процесі.
- 4) Недооцінювати когось/щось, не визнаючи потенціалу чи важливості.
- 5) Відчувати страх, дратівливість, сильно нервуватися, втрачати контроль над емоціями.
- 6) Легкий для сприйняття, зрозумілий.

- 7) Попередні екзаменаційні роботи.
- 8) Стан сильного хвилювання чи дратівливості, за крок до нервового зриву.
- 9) Довіряти комусь/чомусь і очікувати підтримки.
- 10) Бути впевненим у правильності чи правдивості чогось.
- 11) Дізнаватися, з'ясовувати.
- 12) Не так вже й складно.
- 13) Прикладати всі свої зусилля, задля досягнення найкращого результату.
- 14) .Не звертати увагу, не помічати.
- 15) Дотримуватися обраного шляху.
- 16) Нічого не виконати, не зробити записів.

Вправа 13

Етап: «Під час читання».

Тип вправи: Некомунікативна, рецептивно-продуктивна, з опорою, вмотивована, керована, індивідуальна, аудиторна.

Вид вправи: Вправа на впорядкування подій (Sequencing activity).

Мета: Формувати англомовну лексичну компетентність учнів шляхом спостереження нових слів у контексті; розвивати навички детального розуміння прочитаного та логічного мислення шляхом встановлення правильної послідовності подій у тексті.

Інструкція: Read the sentences and put them in the correct order, according to how the events took place in the comics.

- 1) Usually when Eric feels on edge, he uses a life hack - to take deep breaths. It is his way to calm down.
- 2) Bash remaine convinced that Eric's method of passing exams by creating a study plan and sticking to it is effective.

- 3) Bash started freaking out about his final exams. He is afraid mess up all the tasks, but his friend reassure him that everything will be fine.
- 4) When Eric asks Bash how it went, he is happy to hear that his friend has succeed.
- 5) According to Eric, if Bash underestimates sleep, he can experience fail.
- 6) Bash is happy to have a study buddy who do his best to help his friend.
- 7) Since Eric is experienced, he knows a lot of cool ways to prepare for exams. He rely on his phone, namely working on past papers.
- 8) Bash shares with Eric that the most terrifying thing for him is to leave a blank, but Eric reassures Bash that he knows a few life hacks that are straightforward.
- 9) Bash and Eric are practicing doing exercises, which as it turns out is not rocket science and does not require much effort.
- 10) Eric emphasizes that Bash must be focused and find out all the important exam conditions in order to pass everything without surprises.
- 11) Eric knows that getting distracted by phone calls instead of staying on track will not get him anywhere, and he tells Bash about it.
- 12) It's good that Bash is creating his own personal plan. It allows him to keep less in his head and not overlook anything.

Вправа 14

Етап: «Під час читання».

Тип вправи: Некомунікативна, рецептивно-продуктивна, з опорою, вмотивована, керована, індивідуальна, аудиторна.

Вид вправи: Вправа на перевірку розуміння прочитаного (True/False).

Мета: Формувати англомовну лексичну компетентність учнів шляхом спостереження нових слів у контексті; розвивати навички детального розуміння прочитаного та критичного оцінювання інформації шляхом розпізнавання істинних і хибних тверджень з коміксу.

Інструкція: Read the statements carefully and decide whether they are true or false according to the comics.

- 1) Bash has always stick to one course of action: he criticized Eric's life hacks and prevented him from expressing his opinion.
- 2) Eric was afraid that he was unprepared for the exams, would leave the blank and would not succeed.
- 3) Luckily for Bash, Eric has a few straightforward life hacks that will help him do well on his exams.
- 4) It is good thing that the guys never felt like they are on edge.
- 5) It turns out that preparing for exams is not rocket science.
- 6) Eric rely on his phone and prepares from past papers, which allows him to do similar tasks and practice well.
- 7) Because Eric had freaking out about exams in the past, he figured he needed to rest a bit and find out all the important things about exam procedures.
- 8) One of Eric's life hacks is stick to his own custom-designed study plan, and bash likes the idea. He is convinced it's smart.
- 9) When preparing for exams, Bash prepares responsibly, he develops a plan and writes down everything important so as not to overlook anything.
- 10) Eric emphasizes that it is worth underestimating good habits for your health in order to successfully complete all tasks.
- 11) Bash emphasizes that Eric is his study buddy, even though he prevented him from staying on track a bit while preparing for the exams.
- 12) Eric did his best to make Bash mess up his exams.

Вправа 15

Етап: «Під час читання».

Тип вправи: Умовно-комунікативна, репродуктивна, з опорою, вмотивована, керована, парна, аудиторна.

Вид вправи: Рольова гра. Робота в парі.

Мета: Формувати англомовну лексичну компетентність учнів шляхом розігрування історії коміксу і практикування правильно вимовляти нову

лексику; розвивати вміння інтерпретувати емоційний зміст ситуацій; формувати навички працювати в парі.

Інструкція: Narrate the comics in pairs. One student is Eric, the other is Bas. Use the lines from the comics, discuss the emotions of a particular scene, and act it out.

Student 1: Ugh... I'm freaking out about these finals. I will mess up everything!

Student 2: Don't stress, I'm sure you'll pass your exams really well!

Student 1: How are you managing? I feel I can leave the blank.

Student 2: Just a few lifehacks. It's all pretty straightforward.

Student 2: When I'm on edge, I just take deep breaths. Try it out! It's not rocket science.

Student 2: I rely on learning apps as a part of my study routine. I do past papers.

Student 1: Hmm. I got you!

Student 2: What do you do to pass the exams?

Student 1: I highlight key points and learn the material by heart.

Student 2: Perfect! Remember to take breaks too and find out about all exam requirements.

Student 1: Mm-hmm!

Student 2: I have developed a study plan and I stick to it.

Student 1: I'm convinced that this approach will bring better results.

Student 1: I am developing a detailed study plan that will allow me to prepare for my exams in a structured way and ensure that I don't overlook anything important.

Student 2: But don't underestimate sleep, man!

Student 1: Okay, I got you!

Student 1: I did it!

Student 2: Stay on track, when you study for exams!

Student 1: I can handle anything!

Student 2: I did my best to help you. I hope you will be satisfied with your result.

Student 1: Thanks for the useful tips! You are my best study buddy!

Student 2: How's it going?

Student 1: All my exams are done – and I passed!

Вправа 16

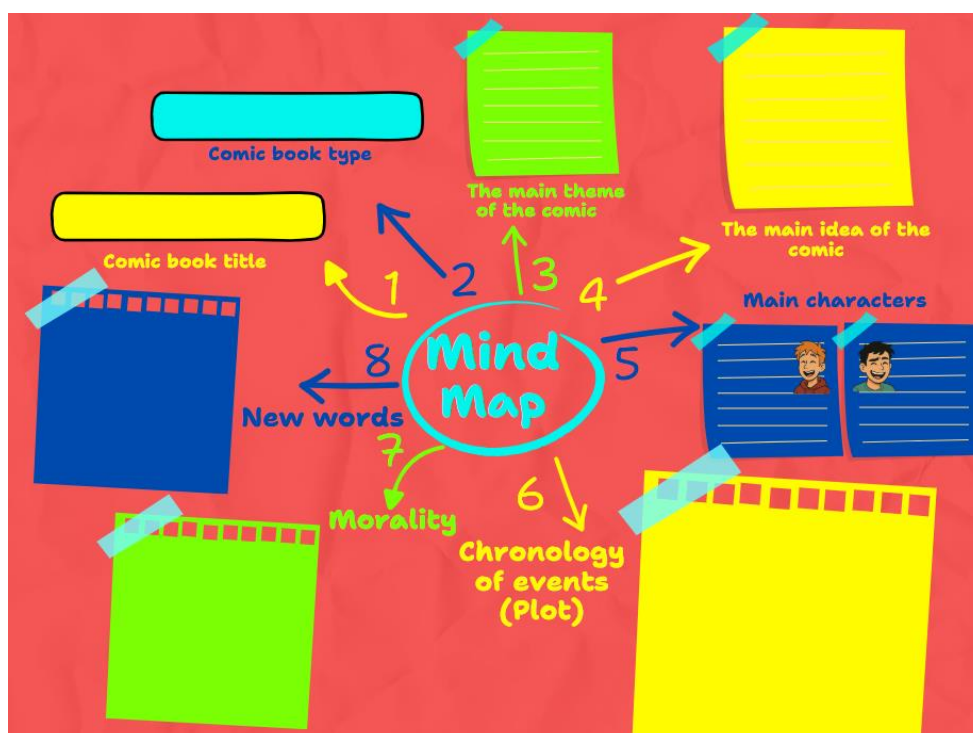
Етап: «Під час читання».

Тип вправи: Умовно-комунікативна, рецептивно-репродуктивна, з опорою, вмотивована, напівкерована, фронтальна, аудиторна.

Вид вправи: Вправа на візуальну організацію інформації (Mind map).

Мета: Узагальнити інформацію з прочитаного коміксу шляхом створення mind map; формувати англомовну лексичну компетентність учнів старших класів, шляхом практикування використовувати нову лексику, заповнюючи карту.

Інструкція: Look at the screen and collect all the important information about the comics by filling in the mind map, namely the tables. Write the title, type of comics. Determine the main theme and idea of the comics. Name the main characters, describe their appearance, character, interesting facts. Write a brief timeline of events from the comics. Write what the comics teaches us, or what important thing you learned from the comics. When filling out the mind map, don't forget to use new vocabulary.

Вправа 17

Етап: «Після читання».

Тип вправи: Умовно-комунікативна, продуктивна, з опорою, вмотивована, напівкерована, фронтальна, аудиторна.

Вид вправи: Переказ історії з опорою на прочитаний комікс.

Мета: Формувати англомовну лексичну компетентність учнів шляхом усного переказу змісту коміксу з використанням нової лексики; розвивати навички говоріння учнів; розвивати вміння працювати в колективі; перевірити глибину розуміння учнями прочитаного коміксу.

Інструкція: Retell the story from the comic using the target vocabulary. First student begins the story and passes the ball to the next student to continue. Pass the ball to each other in turn and retell the whole story. You can use a mind map to retell the previous exercises.

straightforward / on edge / rely on / freaking out / not rocket science / do my best / underestimate / convinced / stay on track / stick to / mess up / leave the blank / past papers / find out / overlook / study buddy

Вправа 18

Етап: «Після читання».

Тип вправи: Некомунікативна, репродуктивна, з опорою, вмотивована, керована, індивідуальна, аудиторна.

Вид вправи: Заповнення пропусків.

Мета: Формувати англомовну лексичну компетентність учнів з теми «Період екзаменів» шляхом заповнення пропусків у реченнях новою лексикою; закріплювати розуміння значень нових слів і ситуації їх використання; розвивати вміння узгоджувати форму слова з реченням.

Інструкція: Read each sentence carefully and fill in the gaps using the words from the list in the table. Pay attention to the forms of words.

straightforward / on edge / rely on / freaking out / not rocket science / do my best / underestimate / convinced / stay on track / stick to / mess up / leave the blank / past papers / find out / overlook / study buddy

1. I'm _____ about an oral exam, so I take sedatives to calm down.
2. It's a _____ task – you just need to calm down and follow the instructions.
3. You seem _____ – are you okay? You've been working a lot lately, you need a break.
4. I _____ my tutor. He will prepare me for the exams.
5. Learning to take notes is _____ – you will get it quickly.
6. My older friend, gave me her _____. I'm studying for the exams with them.
7. How lucky I am to have a _____, who gave me advice and comforted me, telling the stories with a happy ending.
8. I pulled together all my knowledge and strength like a clenched fist – and _____.
9. Thanks to luck! I would have _____ the exam – the tasks were very difficult.
10. You need to _____ your study schedule to pass the exam.
11. If I had listened to your advice when preparing, kept track of time, and prepared better, I wouldn't have _____.
12. When preparing for exams, it's important not _____ information about the time and place of the exam.
13. I'm _____ that students have a better chance of passing exams if they study regularly.
14. She _____ that meditation also helps to pass exams because it eliminates anxiety.
15. I understand that the fear of exams is exhausting, but you need to not give up and _____.
16. When choosing subjects for the exam, don't underestimate English. It helps you find a better job in the future.

Вправа 19

Етап: «Після читання».

Тип вправи: Некомунікативна, рецептивно-репродуктивна, з опорою, вмотивована, керована, індивідуальна, аудиторна.

Вид вправи: Лексична вправа на перефразовування.

Мета: Формувати англомовну лексичну компетентність учнів шляхом розпізнавання і перефразовування синонімічних слів новими лексичними одиницями; розвивати критичне мислення.

Інструкція: Read each sentence and replace the highlighted part with an appropriate expression from the table that conveys the same meaning. Make sure the new sentence remains grammatically and contextually correct.

straightforward / on edge / rely on / freaking out / not rocket science / do my best / underestimate / convinced / stay on track / stick to / mess up / leave the blank / past papers / find out / overlook / study buddy

- 1) The tasks were **clear and easy to understand**, so we didn't need any help.
- 2) She seemed **very tense** before the exam, constantly looking around.(on
- 3) An interesting way to prepare for exams is **to follow** a plan: 25 minutes of work and 5 minutes of rest.
- 4) I know, I made a few mistakes in my test papers, but **I tried really hard to do everything right**.
- 5) He started **panicking**, when he realized he had forgotten the answers for the test.
- 6) Don't worry too much about it – this task is **not very complicated** as it seems at first glance.
- 7) If you rely only on luck, you will **make many mistakes** on the test.
- 8) I'm **sure** that it is better to be prepared and not have a chance than to have a chance and not be prepared.

- 9) It is very bad to **skip** the exam requirements – even very smart students can fail the exam if they don't meet the time limit.
- 10) I **learned** that exams are a reflection not only of knowledge, but also of character.
- 11) Even if you don't know the correct answer, you shouldn't **skip the questions**, you still need to write something.
- 12) During stressful periods in life, many people **undervalue** sleep, healthy eating and hobbies.
- 13) Sleep at least 8 hours a day, you need **to stay focused** to finish everything on time.
- 14) If you're confused and don't know the answer to a test, **trust** your intuition.
- 15) You can always find **exam materials** online that you can give you an idea of what to expect on the exam.
- 16) You're lucky to have **learning partner**, I would also like to have a friend who would give me advice on studying.

Вправа 20

Етап: «Після читання».

Тип вправи: Комунікативна, продуктивна, з опорою, вмотивована, напівкерована, індивідуальна, аудиторна.

Вид вправи: Творче використання лексики в мультимодальному контексті (Створення мемів на основі ілюстрацій).

Мета: Формувати англомовну лексичну компетентність учнів через практичне використання нової лексики для створення мемів; активізувати вивчену лексику в креативному контексті; розвивати мовленнєву гнучкість, асоціативне мислення, креативність; підвищувати інтерес до вивчення англійської мови; сприяти позитивній атмосфері в класі.

Інструкція: Create a meme using ready-made templates and the expressions from the table below. Make sure the caption matches the meaning of the expression, is humorous or emotionally appropriate, and fits the picture.

straightforward / on edge / rely on / freaking out / not rocket science / do my best / underestimate / convinced / stay on track / stick to / mess up / leave the blank / past papers / find out / overlook / study buddy

<https://ru.pinterest.com/pin/843862048952624523/>

<https://ru.pinterest.com/pin/843862048952624523/>

<https://ru.pinterest.com/pin/504825439501999992/>

<https://ru.pinterest.com/pin/138204282309926211/>

Вправа 21

Етап: «Після читання».

Тип вправи: Умовно-комунікативна, продуктивна, з опорою на зміст коміксу, вмотивована, частково-керована, індивідуальна, аудиторна.

Вид вправи: Створення альтернативного завершення сюжету.

Мета: Формувати англомовну лексичну компетентність учнів шляхом використання нової лексики у вільному письмі, але з опорою на зміст коміксу; розвивати навички творчого письма в межах заданої теми «Період екзаменів»; розвивати креативність і уяву, розвивати вміння придумувати логічно завершений текст.

Інструкція: Think about the content of the comics you have just read. Then, individually create your own alternative ending to the comics. Make sure it logically fits the story. After that, present your version to the class.

Вправа 22

Етап: «Після читання».

Тип вправи: Комунікативна, продуктивна, з опорою, вмотивована, частково керована, індивідуальна, аудиторна.

Вид вправи: Створення власного коміксу.

Мета: Формувати лексичну компетентність учнів шляхом створення власних коміксів з практичним використанням нової лексики; розвивати креативність учнів і підвищувати інтерес до вивчення англійської мови; розвивати навички працювати в онлайн-платформах на основі програми «Canva».

Інструкція: Follow the link to the Canva app.

https://www.canva.com/uk_ua/login/

Look at the interactive board and watch the video tutorial on how to sign up for Canva. After that follow the steps on your computers to create your own account.

<https://www.youtube.com/watch?v=IBXP4SwK5Cc>

Watch the videos that explain you how to create comics in Canva. Based on the information from the video, create your own comics using new vocabulary.

<https://www.youtube.com/watch?v=LUuQvZgV2MY>

straightforward / on edge / rely on / freaking out / not rocket science / do my best / underestimate / convinced / stay on track / stick to / mess up / leave the blank / past papers / find out / overlook / study buddy

Follow the steps below. And after creating comics, present your work to classmates.

- 1) Choose a topic and determine the main idea that you want to convey to readers through your comic.
- 2) Come up with a plot using the new vocabulary.
- 3) Come up with the appearance and character of the characters.
- 4) Write the character's dialogues using the new vocabulary.
- 5) Choose a comic template from the Canvas program or create your own.
- 6) Add a background, scenery characters and speech bubbles or clouds for the character's lines.
- 7) Put the character's lines in the correct places.
- 8) Come up with a title for your comic.

Вправа 23

Етап: «Після читання».

Тип вправи: Комунікативна, продуктивна, вмотивована, частково керована, парна, аудиторна.

Вид вправи: Створення діалогу. Робота в парах.

Мета: Формувати і закріплювати англомовну лексичну компетентність учнів 11 класу, шляхом практичного використання нової лексики у розмовних ситуаціях; розвивати навички говоріння; розвивати навички працювати в парах.

Інструкція: Work in pairs and create a dialogue. Use at least 7 new vocabulary words. Choose the topic and the number of lines (at least 8 for each student). Make sure that the dialogue has a clear structure: beginning, main part and the end. Then present your dialogues to the class. Don't forget to present your stories in class.

Вправа 24

Етап: «Після читання».

Тип вправи: Умовно-комунікативна, продуктивна, з опорою, вмотивована, частково-керована, індивідуальна, аудиторна.

Вид вправи: Написання міні-історії.

Мета: Формувати англомовну лексичну компетентність учнів, шляхом практичного використання нових слів на письмі; розвивати навички письма; сприяти розвитку впевненості письмово виражати свої думки англійською мовою; розвивати творчість і уяву.

Інструкція: Choose a random set of 5 words. Write a mini-story using all words. Your story should be at least 10 sentences. Your story can be humorous or serious. Don't forget to give a title.

1. Rely on, do my best, overlook, study buddy, stick to.
2. Straightforward, not rocket science, stay on track, find out, mess up.
3. On edge, freaking out, mess up, leave the blank, underestimate.
4. Past papers, stay on track, do my best, convinced, straightforward.

5. Mess up, find out, do my best, freaking out, study buddy.
6. Leave the blank, past papers, stick to, on edge, not rocket science.
7. Overlook, stick to, do my best, rely on, convinced.
8. Mess up, underestimate, rely on, on edge, straightforward.
9. Past papers, stay on track, freaking out, study buddy, do my best.
10. Not rocket science, freaking out, rely on, find out, underestimate.
11. Do my best, stick to, find out, straightforward, convinced.

Вправа 25

Етап: «Після читання».

Тип вправи: Комунікативна, продуктивна, без опори вмотивована, мінімально керована, групова, аудиторна.

Вид вправи: Дискусія.

Мета: Формувати англomовну лексичну компетентність учнів через практичне використання нових слів у дискусії (висловлюючи ідеї, наводячи аргументи і контраргументи) та розпізнавання нових слів у мовленні інших; розвивати навички працювати в групі; розвивати навички критичного мислення, шляхом обдумування суперечливого питання; розвивати навички говоріння і слухання.

Інструкція: Let's create a discussion based on the question «What helps to pass exams successfully?» Divide into 2 groups and discuss the question among your group members. After that, each group presents their ideas to the class. When one group presents, the other group should provide counterarguments to their ideas. When you discuss issues in groups and then present, don't forget to use new words in your statements. At the end, you will take part in an anonymous vote and choose the ideas you liked the most. The team that gets the most votes will win.

Note key points that you can address during the discussion: 1) study buddy; 2) anxiety; 3) healthy habits; 4) study routine.

You can also include something of your own.

Use this useful phrases for discussion:

I believe that... / I think that... / In my opinion... / From my point of view... /
What if we consider...? / I totally agree with you... / I couldn't agree more... / I
disagree because... / I see it differently... / That's a good point, but... / We
could also say that ... /What's more... / Can you explain why... ? / In addition
to that... / I see you point, however... / In conclusion... / To sum up....

2.2 Організація і проведення пробного навчання лексики із застосуванням коміксів учнів старших класів

Пробне навчання лексики із застосуванням коміксів проходило у Полонському ліцеї №2 імені О. Боброва в 11-Б класі. У пробному навчанні брали участь 11 учнів. Завдання пробного навчання передбачали:

1. Провести вхідний діагностичний зріз для з'ясування рівня сформованості англомовної лексичної компетентності учнів старших класів;
2. Організувати і провести пробне навчання з використанням розробленого комплексу вправ учнів старших класів;
3. Провести вихідний зріз для виявлення підсумкового рівня сформованості англомовної лексичної компетентності учнів старших класів;
4. Обробити та проаналізувати результати пробного навчання й визначити ефективність розробленої методики.

На підготовчому етапі було розглянуто календарне планування учнів 11-Б класу і ознайомлено з темою «Період екзаменів». Після цього розроблено комікс відповідно теми і з урахуванням інтересів учнів, який представлено у Додатку Г. На його основі було створено 25 вправ, які допомогли учням сформувати англомовну лексичну компетентність учнів 11 класу з теми.

Для визначення ефективності пробного навчання лексики із застосуванням методу коміксів необхідно було провести діагностику. Під час проведення зрізів знань учням роздавалися роздаткові матеріали з

лексичними письмовими завданнями. Виконувалися також і усні вправи. Усі працювали в рівних умовах.

З метою збору початкових даних рівня сформованості англомовної лексичної компетентності учнів 11-Б класу, перед застосуванням комплексу вправ було проведено вхідний зріз. Зразок завдань вхідного зрізу знань представлено у Додатку Б.

Після отримання результатів першого зрізу знань було проведено пробне навчання із застосуванням створеного комплексу вправ, в якому розроблені лексичні усні і письмові завдання рівня B1 на тему «Як успішно здати екзамени» на розвиток англомовної лексичної компетентності учнів 11-Б класу з використанням методу коміксів (представлений у параграфі 2.1).

Пробне навчання було реалізовано впродовж чотирьох уроків. Спочатку учні виконали 8 вправ. За допомогою них старшокласники налаштувалися на тему, актуалізували знання, розвинули навички критичного мислення і прогнозування, та прочитали комікс. На другому уроці учні 11 класу виконали дев'ять вправ. Старшокласники працювали з коміксом, познайомилися з новою лексиною, виконали багато вправ для формування англомовної лексичної компетентності, попрацювали над змістом коміксу. Третій урок передбачав виконання п'яти вправ. Учні продовжили формувати англомовну лексичну компетентність, практикуючись використовувати нову лексику у різних завданнях. Також учні познайомилися з програмою Canva і почали працювати над створенням власного коміксу. Врешті решт, четвертий урок був спрямований на закріплення нових лексичних одиниць, а саме було проведено чотири вправи. Перш за все, учні презентували свої комікси, потім створювали діалоги, писали міні-історії і в кінці брали участь у дискусії.

Після проведення пробного навчання учні виконали ще один лексичний тест (вихідний зріз). Зразок завдань вихідного зрізу знань представлено у Додатку В.

Підсумковий етап включав аналіз результатів вхідного і вихідного зрізів і формулювання висновків щодо запропонованої методики.

2.3 Аналіз результатів пробного навчання лексики із застосуванням коміксів учнів старших класів

Для оцінювання рівня сформованості англомовної лексичної компетентності учнів під час проведення зрізів знань було використано критеріальний підхід (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Оцінювання сформованості англомовної лексичної компетентності на уроках англійської мови в учнів старших класів і розподіл балів за критеріями

Критерії і показники оцінювання	Максимальна кількість балів
1) Когнітивний 1.Здатний правильно і доречно вживати слова, словосполучення і прості речення на певну тему та добирати до них відповідники з рідної мови; 2.Розуміє правила поєднання слів в англійській мові, щоб звучати як носій мови; Здатний утворювати нові слова на основі вже відомих.	<i>10 балів</i> <i>10 балів</i>
2) Смисловий 1.Розуміє пряме і переносне значення слів; 2.Вміє розпізнавати вивчені слова у текстах і використовувати їх з іншими словами; 3.Знає, які слова підходять до формальних / неформальних ситуацій.	<i>10 балів</i> <i>10 балів</i> <i>10 балів</i>
3) Мовно-комунікативний 1.Вміє доречно вибирати і використовувати слова для висловлення і аргументування своїх думок; 2.Вміє доречно вибирати і використовувати слова у діалозі.	<i>25 балів</i> <i>25 балів</i>
Загальна кількість балів	<i>100</i>

Після проведення першого зрізу були одержані результати, які дали змогу визначити загальний рівень сформованості англомовної лексичної компетентності учнів (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Результати вхідного зрізу учнів 11 класу за кожним критерієм (середній бал) до початку пробного навчання

Назва критерію	Середній бал результатів
<i>Когнітивний</i>	<i>10/20</i>
<i>Смисловий</i>	<i>14/30</i>
<i>Мовно-комунікативний</i>	<i>21/50</i>
<i>Загальний середній бал</i>	<i>45/100</i>

Отже, результати вхідного зрізу засвідчили рівень сформованості англомовної лексичної компетентності учнів 11 класу до початку пробного навчання: середній бал, набраний старшокласниками – 45/100 (за когнітивним критерієм – 10/20; за смисловим критерієм – 14/30; за мовно-комунікативним критерієм – 21/50).

Виходячи з встановлених критеріїв визначили і описали рівні сформованості англомовної лексичної компетентності учнів в таблиці 2.4: високий, достатній, середній, початковий і неприйнятний.

Таблиця 2.4

Рівні сформованості англомовної лексичної компетентності

Рівень сформованості	Характеристика
<i>Високий (90-100)</i>	Кожен з показників англомовної лексичної компетентності проявляються на відмінному рівні.
<i>Достатній (75-89)</i>	Кожен з показників англомовної лексичної компетентності проявляються з високою якістю, але трапляються помилки.
<i>Середній (60-74)</i>	Кожен з показників англомовної лексичної компетентності проявляються, але неповною мірою.
<i>Початковий (35-59)</i>	Кожен з показників англомовної лексичної компетентності проявляються у малій кількості.
<i>Неприйнятний (0-34)</i>	Англомовна лексична компетентність не сформована.

Як засвідчує таблиця 2.5, високий рівень зафіксовано 0%. 0% учнів досягли достатнього рівня. На середньому рівні було помічено 27,3%. На початковому рівні перебувало 72,7%. Неприйнятного рівня не виявлено.

Таблиця 2.5

Результати рівнів сформованості англомовної лексичної компетентності учнів 11 класу до проведення пробного навчання

Рівень сформованості ЛК	Кількість учнів у %
<i>Високий рівень (90-100)</i>	<i>0-0%</i>
<i>Достатній рівень (75-89)</i>	<i>0-0%</i>
<i>Середній рівень (60-74)</i>	<i>3-27,3%</i>
<i>Початковий рівень (35-59)</i>	<i>8-72,7%</i>
<i>Неприйнятний рівень (0-34)</i>	<i>0-0%</i>

Після проведення пробного навчання, було проведено вихідний зріз з подібними, але не ідентичними завданнями, який дав змогу отримати дані рівня сформованості англомовної лексичної компетентності після вивчення і практикування лексики (див. табл. 2.6)

Таблиця 2.6

Результати вихідного зрізу учнів 11 класу за кожним критерієм (середній бал) після пробного навчання

Назва критерію	Середній бал результатів
<i>Когнітивний</i>	<i>16/20</i>
<i>Смисловий</i>	<i>23/30</i>
<i>Мовно-комунікативний</i>	<i>36/50</i>
<i>Загальний середній бал</i>	<i>75/100</i>

Результати вихідного зрізу засвідчили загальний середній бал, набраний старшокласниками – 75/100 (за когнітивним критерієм – 16/20; за смисловим критерієм – 23/30; за мовно-комунікативним критерієм – 36/50).

Як засвідчує таблиця 2.7, високий рівень зафіксовано у 18,2%. 36,4% учнів досягли достатнього рівня. На середньому рівні було помічено 27,3%. На початковому рівні перебувало 18,2%. Неприйняттого рівня не виявлено.

Таблиця 2.7

Результати рівнів сформованості англомовної лексичної компетентності учнів 11 класу після проведення пробного навчання

Рівень сформованості	Кількість учнів у %
<i>Високий (90-100)</i>	<i>2-18,1%</i>
<i>Достатній (75-89)</i>	<i>4-36,4%</i>
<i>Середній (60-74)</i>	<i>3-27,3%</i>
<i>Початковий (35-59)</i>	<i>2-18,1%</i>
<i>Неприпустимий (0-34)</i>	<i>0-0%</i>

Якщо проаналізувати результати, які були отримані після проведення вхідного і вихідного зрізів, можна зробити висновок, що після реалізації пробного навчання якісь сформованості англомовної лексичної компетентності зросла на 30%, що показано у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Порівняльні результати зрізів учнів 11 класу до та після проведення пробного навчання

Зрізи знань	Результати зрізів для перевірки англомовної лексичної компетентності
<i>До пробного навчання</i>	<i>45%</i>
<i>Після пробного навчання</i>	<i>75%</i>
<i>Покращився на</i>	<i>30%</i>

Щодо рівнів сформованості англомовної лексичної компетентності, то були отримані позитивні результати (див. табл. 2.9, рис. 2.1).

Таблиця 2.9

Порівняльні результати рівнів сформованості англомовної лексичної компетентності учнів 11 класу до та після проведення пробного навчання

Рівень сформованості	До пробного навчання	Після пробного навчання
<i>Високий рівень</i>	<i>0%</i>	<i>18,1%</i>
<i>Достатній рівень</i>	<i>0%</i>	<i>36,4%</i>
<i>Середній рівень</i>	<i>27,3%</i>	<i>27,3%</i>
<i>Початковий рівень</i>	<i>72,7%</i>	<i>18,1%</i>
<i>Недопустимий рівень</i>	<i>0%</i>	<i>0%</i>

Високий рівень виріс з 0% до 18,1%, що свідчить про появу учнів, чий кожен з показників англомовної лексичної компетентності проявився на відмінному рівні. Достатнього рівня досягли 36,4 % учнів, що до цього становило 0%, так кожен з показників англомовної лексичної компетентності проявлявся з високою якістю, але інколи траплялися помилки. Середній рівень залишився таким самим – 27,3% – кожен з показників англомовної лексичної компетентності проявлялися, але неповною мірою. Початковий рівень зменшився з 72,7% до 18,1%, що свідчить про значне зниження кількості учнів, чий кожен з показників англомовної лексичної компетентності проявлялися у малій кількості. Неприйнятної рівня не виявлено. Отже результати рівнів сформованості англомовної лексичної компетентності засвідчують позитивну динаміку.

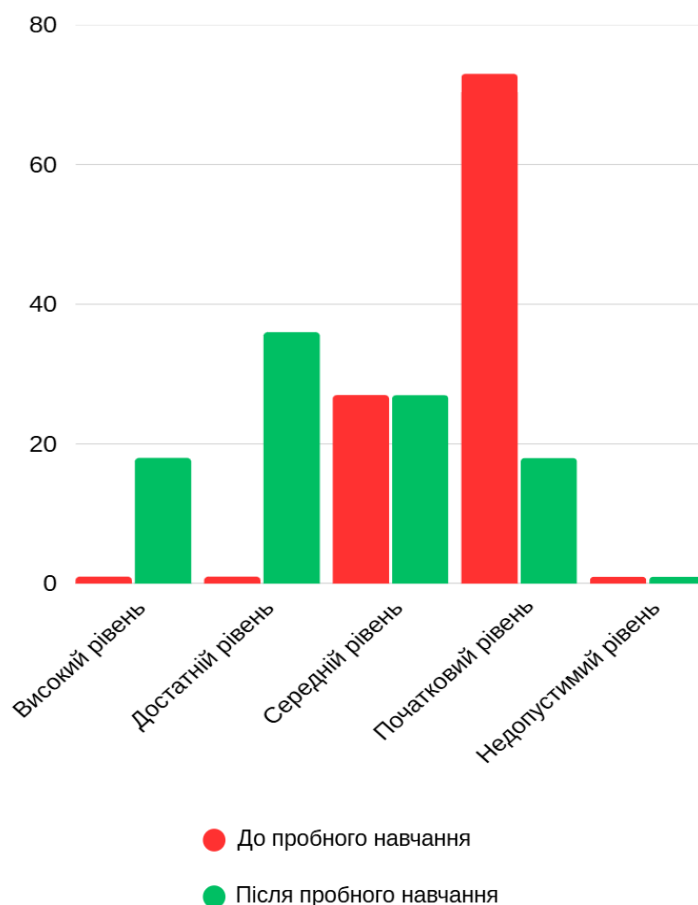

Рис. 2.1 Порівняльні результати рівнів сформованості англомовної лексичної компетентності учнів 11 класу до та після проведення пробного навчання

Отже, реалізація пробного навчання з використанням методу коміксів посприяла формуванню англомовної лексичної компетентності більшості старшокласників, що дозволить їм висловлюватися вільно з теми «Період екзаменів» і розуміти інших. За допомогою цього методу, в учнів підвищилися мотивація і інтерес вивчати англійську мову, що будуть допомагати їм вчитися надалі. Аналіз результатів засвідчив ефективність запропонованого комплексу вправ з використанням коміксів для формування лексичних навичок учнів старших класів.

Висновки до розділу 2

Перед проведенням пробного навчання з використанням методу коміксів, старшокласники виконали вхідний зріз для визначення рівня сформованості англомовної лексичної компетентності учнів старших класів з теми «Період екзаменів», що показав такі результати: 3 учнів (27,3%) володіє середнім рівнем, і 8 учнів (72,7%). Після цього було організовано пробне навчання, яке охоплювало 3 етапи, що в свою чергу включали загалом 25 вправ. Метою цього пробного навчання було ознайомити учнів з цікавим методом коміксів і його використанням у процесі вивчення англійської мови, а також формувати англомовну лексичну компетентність учнів 11 класу з теми «Період екзаменів». Набір вправ відрізняється своєю різноманітністю: від керованих до відкритих комунікативних завдань. Комплекс вправ поєднує індивідуальні, парні та групові, письмові і усні активності. Окремі вправи розвивають креативність і творчість. Інколи використовуються відео-матеріали, що підвищує ефективність вправ та інтерес до навчання. Деякі активності дають можливість висловити свій особистий досвід, що зближує старшокласників, дозволяє дізнатися щось нове про кожного.

Проведення пробного іншомовного навчання із застосуванням методу коміксів виявило результативність та успішність. Це підтверджують результати вихідного (фінального) зрізу, що був проведений після пробного навчання: 2 учнів (18,1%) досягло високого рівня, 4 учнів виконали завдання на достатній рівень (36,4%), 3 учнів (27,3%) володіють середнім рівнем, решта – початковим рівнем. Неприйнятного рівня не виявлено. Так, рівень сформованості англомовної лексичної компетентності зріс на 30%.

Отже, розроблений комплекс вправ з використанням методу коміксів є ефективним для формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів.

ВИСНОВКИ

Метою даного дослідження було дослідити процес формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів за допомогою методу коміксів, розробити комплекс вправ з використанням методу коміксів для формування лексичних навичок учнів старших класів та перевірити його ефективність у процесі пробного навчання. Для виконання цієї мети, були сформовані завдання, які по закінченню дослідження всі були досягнуті.

У ході дослідження було проаналізовано особливості формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів. З'ясовано, що англомовна лексична компетентність це компонент англійської мови, який складається з лексичних навичок, знань і загальної мовної усвідомленості. На підставі цього сформульований висновок: щоб називатися англомовно лексично компетентним потрібно не лише вивчити слова, а й розуміти їх різноманітні значення і мати навички доцільно і швидко використовувати їх у різних ситуаціях. Встановлено і охарактеризовано структуру лексичної компетентності, яка складається з трьох компонентів: когнітивний, дієво-практичний і рефлексивний, за якими учні знайомлять з лексикою, вивчають різноманітні значення і тренуються використовувати їх у вільному спілкуванні. У разі відсутності одного із компонентів, англомовну лексичну компетентність сформувати неможливо. Уточнено вимоги до сформованості англомовної лексичної компетентності учнів 11 класу. Вимоги до рівня володіння іноземною мовою залежать від місця навчання: рівень А2, де учні володіють базовим словниковим запасом для підтримки участі у простих діалогах, рівень В1 – коли учні здатні обговорювати більшість повсякденних тем, рівень В2, де учні мають широкий словниковий запас, наявні знання у межах певної сфери і учні можуть вживати різні слова, без повторів.

Проаналізовано вікові і психологічні особливості розвитку підлітків 15-17 років. Встановлено, що в старшокласників розвивається абстрактне мислення, що дозволяє легко розуміти ідіоми і багатозначні слова. Учні

проводять самоаналіз і самоусвідомлення, що підвищує мотивацію вивчати англійську мову. Також розвивається критичне мислення, що дозволяє учням старших класів ефективно формувати англомовну лексичну компетентність, висловлюючи свої думки і обдумуючи питання під час активностей, наближених до реального спілкування. Вони запам'ятовують довільно, підбирають стратегії для збереження і відтворення інформації, також це стосується і лексичних одиниць.

У межах дослідження охарактеризовано комікси як метод формування лексичних навичок учнів старших класів на уроках англійської мови. З'ясовано, що комікси – це цікаві історії, які складаються з ілюстрацій і мовних хмаринок з репліками головних героїв. Метод коміксів має багато переваг: підходить для різних рівнів володіння мовою, універсальний до будь-якої теми уроку, жанру, типів сприйняття інформації, поживляє атмосферу у класі, підвищує мотивацію і інтерес вивчати англійську мову, наявна місткість інформації і динамічність її відображення і багато іншого.

Доведено, що метод коміксів чудово підходить для вивчення нових слів, адже він відображає англійську живу, автентичну мову: розмовні вирази, сленги, ідіоми, які наближують учнів старших класів до реального спілкування. Представлено три етапи роботи з коміксом через комплекс вправ: «До читання», «Під час читання» та «Після читання». Завдяки простій структурі, комікс як метод зрозумілий і легкий у застосуванні. Кожному етапові відповідає свій специфічний характер вправ. На першому етапі зазвичай це вправи на прогнозування, актуалізацію лексики, обговорення теми, знайомство з майбутнім коміксом. Наступне, що роблять учні, це читають мальовану історію, виділяють нову лексику, працюють над її засвоєнням. Також відбувається робота над змістом прочитаного, узагальнення, виділенням головного. Останній етап призначений для практики використовувати нову лексику у вільному спілкуванні: дискусіях, діалогах, творчих завданнях, тобто закріплення набутих знань.

Під час проведення дослідження було розроблено комплекс вправ з використанням методу коміксів для формування лексичних навичок учнів старших класів. Комплекс включав 25 вправ по темі «Період екзаменів» для учнів 11-го класу відповідно до календарного планування.

У процесі дослідження було організовано і проведено пробне навчання лексики із застосуванням методу коміксів учнів старших класів. Передусім проведено вхідний зріз для з'ясування рівня сформованості англомовної лексичної компетентності до пробного навчання. На наступному етапі учні працювали над новими лексичними одиницями з використанням методу коміксів. Старшокласники проходили три етапи читання коміксу і зрештою виконали вихідний зріз, який дав змогу порівняти дані рівня сформованості англомовної лексичної компетентності учнів до та після читання коміксу і виконання вправ.

Врешті решт було проаналізовано результати пробного навчання лексики із застосуванням методу коміксів учнів старших класів. Зіставлені дані вхідного і вихідного зрізів підтвердили ефективність використання методу коміксів з учнями старших класів під час вивчення лексики, адже результати сформованості англомовної лексичної компетентності покращилися на 30%.

Отже, метод коміксів – ефективний метод використання на уроці англійської мови. Отримані результати підтверджують його ефективність у процесі формування англомовної лексичної компетентності учнів старших класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемчук Г. І. Методика організації науково-дослідної роботи. К. : Форум, 2000. 271 с.
2. Бирюк О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англомовних публіцистичних текстів : дис. ... канд. Пед. наук : 13.00.2. Київ, 2006. 326 с.
3. Бігич О. Б. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: курс лекцій: навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. Осв.-кваліф. Рівня «магістр», 2011. 103 с.
4. Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
5. Борознюк О. П. Мовні ігри для формування англомовної лексичної компетентності учнів 3 класу. Курсова робота. Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2023. 35 с.
6. Василенко Л. Я. Формування лексичних навичок на початковому етапі навчання англійської мови в середній загальноосвітній школі: автореф. Дис. Канд. Пед. наук: 13.00.02. Київ, 1996. 24 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. Та голов. Ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
8. Гапонова С. В. Комплекси вправ для формування іншомовної компетенції у переглядовому читанні інформаційних газетних статей Іноземні мови. 2008. №1. С. 34–37.
9. Горбунова Н.В. Теорія та методика розвитку словника дітей старшого дошкільного віку: дис. ...д-ра пед. наук : 13.00.02 / Наталія Володимирівна Горбунова; наук. консультант Н.В. Гавриш; РВНЗ “Крим. гуманіт. Ун-т”. Ялта, 2011. 508 с.

10. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. 2008. № 3. 6 с. Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/52560> (дата звернення: 15.05.25).
11. Горячий С.С. Використання інтерактивних технологій для формування лексичної компетентності на уроках англійської мови. Криворізький державний педагогічний університет, факультет іноземних мов; Кривий Ріг, 2023. 32 с. Режим доступу: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8291>
12. Гришина О. А. Методика комунікативно спрямованого тестування англомовної компетенції в читанні у майбутніх інженерів: автореф. Дис. На здобуття наук. ступеня канд. Пед. наук: спец. 13.00.02 / Київ. Нац. Лінгв. Ун-т. Київ, 2014. 22 с.
13. Державний стандарт базової середньої освіти, 2020, № 898. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF>
14. Дмітренко Н., Волошина О., Бельдій А. Середовище закладу освіти як фактор розвитку соціальної компетентності учнів основної школи. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023, Вип. 62, том 1, 320-326. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/62-1-48>
15. Дуплій В.В. Формування лексичної компетентності учнів початкової школи на уроках англійської мови шляхом застосування мультимедійних технологій навчання: кваліфікаційна робота магістра; наук. керівник О.О. Андрющенко; МОН України, Запорізький національний університет, факультет соціальної педагогіки та психології. Запоріжжя, 2024. 80 с.
16. Дутка Т.І. Формування іншомовної компетентності учнів основної школи засобами мобільних додатків. *Теорія та методика навчання* : зб. тез доп. всеукр. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 12-13 травня 2023 р. Вінниця, 2023. С. 5-7
17. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (CEFR), 2020.

<https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-referencelanguages/home>

18. Закон України “Про освіту” №38-39 2017, 380 с.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

19. Закон України “Про повну загальну середню освіту”, 2020, №31, 226 с. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>

20. Ігнат’єв Д.І. Формування позитивної мотивації – невід’ємна частина навчального процесу. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства*: зб. тез. доп. всеукр. наук. конф., м. Суми, 21-22 квітня 2016 р. Суми, 2016. 17 с.

21. Карпенко І.В. Мнемонічні прийоми на уроках англійської мови: бакалаврська робота; наук. керівник О.В. Попова; Сумський державний університет, факультет іноземної філології та соціальних комунікацій. Суми, 2018. 11 с.

22. Кашуба Т.В. Навчання дискусії на уроках англійської мови в старших класах ЗОШ. Вісник студентського наукового товариства : зб. наук. пр. студентів, магістрантів і аспірантів / за заг. ред. О. В. Мельничука. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. 20. С. 116-120.

23. Ковальчук В.Р. Методика формування потенційного англомовного словника учнів старшої школи: дипломна робота; наук. керівник М.В. Зембицька; Хмельницький національний університет, 014.02 Середня освіта. Мова і література (англійська). Хмельницький, 2023. 12 с.

24. Колісник О.В. Специфіка сучасних коміксів: традиції та інновації. Графічний дизайн в інформаційному та візуальному просторі : монографія / за заг. ред. М.В. Колосніченко. Київ : КНУТД, 2022. С.16-34.

25. Концепція “Нова українська школа”, 2016
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Book-ENG.pdf>

26. Корінна Ю.М. Формування англомовної лексичної компетентності учнів 9-х класів шляхом використання застосунків Quizlet та

Socrative. Дипломна робота. Хмельницький національний університет, 014.02 Середня освіта. Мова та література (англійська). Хмельницький, 2023. 10 с.

27. Король В. Герої коміксів – це ми? Комікс як культура наративу соціально-цивілізаційного позитиву. Укрінформ, 2023.
<https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3671361-geroi-komiksiv-ce-mi-komiks-ak-kultura-narativu-socialnocivilizacijnogo-pozitivu.html>

28. Котяй С. І. Мультимодальний текстовий простір: особливості створення та перекладу (на прикладі англomовних коміксів та їх перекладу українською). Кваліфікаційна робота. Національний університет “Острозька академія”, Факультет іноземних мов. Остріг. 2023. 91 с.

29. Кривко Н. В. Візуалізація ідей. Онлайн-сервіси для створення коміксів на уроках. Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті : матеріали VII Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф., м. Полтава, 24-25 листоп, 2021 р. Полтава, 2021. С. 111-114.’

30. Кривогуз К.А. Фізичний розвиток у період ранньої юності. Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі: зб. тез. доп. III Всеукр. наук. -практ. конф. м. Запоріжжя, 28 квітня 2021. Запоріжжя, 2021. 253 с.

31. Криндисарук І. П. Методика використання нетрадиційних форм уроків у формуванні іншомовної лексичної компетентності учнів 10-х класів : дипломна робота магістра : 014.02 Середня освіта (Мова та література (англійська)); Хмельниц. Нац. Ун-т. Хмельницький, 2022. 100 с.

32. Кучер А.О. Самооцінка як чинник самоставлення підлітків в умовах дистанційного навчання. Кваліфікаційна робота. Криворізький державний педагогічний університет, Психолого-педагогічний факультет. Кривий Ріг, 2024.

33. Лавренова М.В. Шляхи використання коміксів в освітньому процесі. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія “Педагогіка та психологія” : збірник наук. праць / гол. ред. Г.В. Товканець. Мукачево : МДУ, 2018. Випуск 2(8). 2018. 144 с.

34. Лиса І.В. Особливості створення креолізованого тексту в коміксах. Кваліфікаційна робота. Житомирський державний педагогічний університет імені Івана Франка, Факультет: Навчально-науковий інститут філології та журналістики. Житомир, 2023. 303 с.

35. Лисак І.Ю. Автентичний комікс як засіб формування у школярів лінгвосоціокультурної компетентності; наук. кер. О. Б. Бігич. Матеріали наукової конференції Київського національного лінгвістичного університету. Київ : КНЛУ, 2013. 1 с.
<http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/277/Lysak.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

36. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. К: ВЦ «Академія», 2007. 624 с.

37. Лобачова І. І. Майндмеппінг як інструмент візуалізації і систематизації іншомовного матеріалу на уроках англійської мови. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, (21), м. Слов'янськ, 2024. С. 1-11 <https://doi.org/10.31865/2414-9292.21.2024.307971>

38. Лосєв М.А. Формування англомовної лексичної компетентності учнів 11 класів закладів загальної середньої освіти з використанням мобільних технологій. Кваліфікаційна робота. Національний університет “Чернігівський колегіум” ім. Т. Г. Шевченка, 014 Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова). Чернігів, 2023. 17 с.

39. Муравицька О. В. Вербально-візуальна парадигма мальовису як виду креолізованого тексту. Кваліфікаційна робота. Запорізький національний університет, Факультет Журналістики, Запоріжжя, 2023. 50 с.

40. Навчальні програми з іноземних мов для учнів 10-11 класів / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2017. 72 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf> (дата звернення: 28.03.2025).

41. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи : метод. матеріали / за заг. Ред. М. Грищенко. Київ : МОН Укр., 2016. 40 с.

42. Олійник С.Б. Методична розробка “Формування лексичних навичок на уроках німецької мови”. На Урок. 17 червня 2021, 1 с. <https://naurok.com.ua/metodichna-rozrobka-formuvannya-leksichnih-navichok-urokah-nimecko-movi-243433.html> (дата звернення: 04.04.2025).

43. Остапенко, Л. П., Соловйова, О.К. Дидактичний потенціал коміксів. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2016. С. 125-126.

44. Педосюк Г. М. Особливості використання навчального діалогу на уроках англійської мови в старших класах. Педагогіка вищої та середньої школи : зб. Наук. праць / гол. Ред. В. К. Буряк ; ред. Кол. : В. К. Буряк, Л. В. Кондрашова, Г. Б. Штельмах та ін. Кривий Ріг, 2006. С. 299-304.

45. Полонська Т.К. Профільне навчання іноземної мови учнів старшої школи : метод. рек.. К.: Педагогічна думка, 2014. 80 с.

46. Порядченко Л.А., Чопик І.Р. Організаційно-методичні основи формування читацької компетентності учнів 3 класу засобами створення коміксів. *Молодий вчений*. 2021. №9 (97). С.271-277

47. Пчеловська О.О. Проблематика перекладу манхви (на основі уривків з манхви «여신강림»). Курсова робота. Національний лінгвістичний університет, Факультет корейської і японської філології, Київ, 2023. 12 с.

48. Редько. В.Г., Полонська Т.К, Басай Н.П., Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів : навч.-метод. посіб. : Педагогічна думка, 2013. 260 с.

49. Ровінська Д.Ю. Формування англомовної лексичної компетентності учнів 11-х класів у процесі роботи з публіцистичним матеріалом. Дипломна робота. Хмельницький національний університет, Факультет міжнародних відносин і права. Хмельницький, 2022. С. 13-47

50. Самофалова О. А. Використання інтерактивних методів навчання для розвитку комунікативних навичок та вмінь на уроках англійської мови в середній школі. Кваліфікаційна робота. Криворізький державний педагогічний університет, Факультет іноземних мов. Кривий Ріг, 2022. 88 с.

51. Сема П.С. Технологія Mind mapping як ефективний метод навчання іноземної мови. *Молодіжна наука: Інновації та глобальні виклики* : зб. тез. доп. міжнар. наук. практ. конф., м. Полтава, 06 листоп. 2024 р. С. 751-755.

52. Скребкова М.А. Методика організації роботи з домашнього читання на уроках англійської мови у загальноосвітній школі. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ* : зб. наук. праць / ред. кол.: А.С. Дем'янчук, В. І. Борецько, Й.В. Джуно та ін. ; Міжнар. економ-гуманіт. Ун. ім. акад. Степана Дем'янчука. м. Рівне 2014. Вип. 2(12). 5 с.

53. Сусіденко Є.М. Інноваційні методи у викладанні іноземних мов. Бакалаврська робота. Сумський державний університет, Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій. Суми, 2018. 36 с.

54. Сущенко Л. І. Нетрадиційні форми навчання як засіб успішного вивчення англійської мови [Електронний ресурс]. Дата публікації: 19 березня 2019. 23 с. <https://vseosvita.ua/library/netradicijni-formi-navcanna-ak-zasib-uspisnogo-vivcenna-anglijskoi-movi-121046.html>

55. Тараканець І. А. Використання англомовних коміксів для формування пізнавального інтересу здобувачів освіти в початковій школі : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра : спец. 014 Середня освіта (Англійська мова і література) / наук. кер. І. М. Калиновська; Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2023. 83 с.

56. Теличко Н.В., Тимчик О.Д. Шляхи активізації психічних процесів учня старшої школи, задіяні у вивчення лексичного матеріалу. Становлення особистості професіонала у постковідному просторі : зб. тез доп. міжнародної наук.-практ. конф. м. Мукачево, 12-13 травня, 2022. 196 с.

57. Трифанова Д.А. Використання коміксів як різновиду інноваційних методів навчання. Наука майбутнього : збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених / гол. ред. В.В. Гоблик. Мукачево : РВВ МДУ, 2022. Випуск 2(10). С. 187-193
58. Федик Т., Подзигун О. Створення коміксів та їх використання для розвитку вмінь діалогічного мовлення на заняттях англійської мов. Журнал крос-культурної освіти / Journal of Cross-Cultural Education. Вінниця: ВДПУ, 2023. Вип. 2. С. 37-48.
59. Федоренко В.В. Використання мемів як засобів навчання в освітньому процесі. *Topical aspects of modern scientific research: proceedings of X international scientific and practical conference*. Tokyo, June 13-15, 2024. С. 325-232
60. Федосієнко М. О. Вправи для формування англомовних лексичних навичок учнів 1 класу. Курсова робота. Київський національний лінгвістичний університет, Факультет германської філології. Київ, 2023. 25 с. <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/5017>
61. Ходій О.О. Ігрові методи навчання лексиці на уроках англійської мови у початковій школі. Таврійський вісник освіти. 2013. №4. 6 с. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2013_4_35
62. Чернюк І.В. Термінологічний словник [Електронний ресурс]. Бердичів : Бердичівський професійний будівельний ліцей, 2020. 26 с. <https://naurok.com.ua/terminologichniy-slovník-276730.html> (дата звернення: 26.03.2025).
63. Шевченко М.Ю. Застосування інноваційних методів на уроках англійської мови (на прикладі проєктного методу). Молодий вчений. 2021. №5(2). С. 222-225. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-5-93-42>
64. Шкуратюк Т.В., Папіжук В.О. Формування іншомовної лексичної компетентності в учнів старших класів. Теорія і практика навчання іноземних мов : зб. тез доп. наук.-практ. конф., м. Житомир, 22 березня, 2020. Житомир, 2020. С.1-3

65. Шнайдер І. А. Розвиток нетрадиційних форм організації навчання в сучасній гімназії. Курсова робота. Київський національний лінгвістичний університет, Факультет романо-германської та української філології. Київ, 2023. С.1-45. <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/3281>
66. Ясногурська Л.М. Використання нетрадиційних форм навчання на уроках англійської мови. Наука, освіта, суспільство очима молодих : зб. наук. -прак. конф. м. Рівне, 16 травня, 2018 р. Рівне, 2018. С. 321-322.
67. Ambel J. Drawing Words & Writing Pictures: Making Comics: Manga, Graphic Novels, and Beyond, 2008. 304 p.
68. Augereau O., Iwata M., Kise K. A survey of comics research in computer science. Journal of Imaging, 2018, 4(7), P. 3.
69. Cary S. Going Graphic: Comics at Work in the Multilingual Classroom, 2004. 224 p.
70. Cohn N. The Visual Language of Comics: Introduction to the Structure and Cognition of Sequential Images, 2013. 220 p.
71. Dmitrenko N., Voloshyna O., Budas Iu., Davydiuk M., Oliinyk N. Formation of Teenagers' Value Orientations through Creolized Texts. Postmodern Openings, 2022, 13(1), P. 47-65. <https://doi.org/10.18662/po/13.1/384>
72. Dmitrenko N., Fedyk T., & Podzygun O. Use of comics in enhancing speaking interaction skills of prospective engineers in ESP classroom, ETR, vol. 3, pp. 99–104, Jun. 2025. <https://doi.org/10.17770/etr2025vol3.8541>.
73. Hornby A.S. Oxford Advanced Learners Dictionary. 7th Edition. Oxford University Press, 2005. 307 p.
74. Krasulia A. Students' Perceptions of Educational Value and Effectiveness of Integrating Electronic Gadgets (Mobile Phones/Tablets) with Teaching-Learning Activities in an English as a Foreign Language Classroom University of Tartu, Faculty of Social Sciences, Institute of Education. 2018. 65 p.
75. Kukulska-Hulme A., Norris L., Donohue J. Mobile pedagogy for English language teaching: a guide for teachers. The Open University. London: British Council, 2015. 46 p.

76. Milton J. Vocabulary size and the common European framework of reference for languages, *Vocabulary Studies in First and Second Language Acquisition*, London, UK: Palgrave Macmillian, 2009 P.194-211.

77. Petersen R. Comics, Manga, and Graphic Novels: A History of Graphic Narratives, 2010. 255 p.

78. Saricoban A. Reading strategies of successful readers through the three phase approach, *The Reading Matrix*, vol.2,No.3,September 2002, doi: https://www.researchgate.net/publication/237244567_Reading_strategies_of_successful_readers_through_the_three_phase_approach

79. Tilley C. Seducing the Innocent: Fredric Wertham and the Falsifications that Helped Condemn Comics. *Information & Culture: A Journal of History.*, vol. 47(4), No. 4 2012. 31 p. <https://www.jstor.org/stable/43737440>

ДОДАТКИ

Додаток А

Формування англомовної лексичної компетентності учнів з теми «Період екзаменів» (Розбір нових слів)

Teacher: Students, we have identified unfamiliar words and expressions from the comic, determined their main meaning, and did many exercises with new vocabulary. In order to deeply form English language lexical competence in this topic, namely these words, now let's learn the features of these words, their other meanings, features of use, and which parts of speech they belong to.

Інструкція: Let's look at how new words are divided into parts of speech.

Adjective	Noun	Verb
straightforward	not rocket science	rely on (phrasal)
on edge	past papers	freaking out (phrasal)
convinced	study buddy	do my best
		underestimate
		stay on track (idiom)
		stick to (phrasal)
		mess up (phrasal)
		leave the blank
		find out (phrasal)
		overlook

Інструкція: Let's look at interesting, additional meanings of our words, or interesting situations in which they are used.

Word	+Interesting features of meanings and situations of use. -Prohibitions or inappropriateness of using this words.
Straightforward	+ It can often be used as a description of a person

	who never hides anything and says everything at once (<i>I like that she is straightforward</i>). -In Britain and Japan, straightforwardness is a sign of tactlessness and the word is not considered a compliment.
On edge	+This phrase is very well suited to dramatic contexts (<i>He was on edge of confessing to treason</i>). -In Asian countries, it is not customary to talk about nerves. Therefore, you should not use this phrase there, so as not to show yourself from a bad side.
Rely on	+ If this phrase is used in a sentence together with the words: sure, yeah right, it may indicate sarcasm. -In Germanic countries, overuse of this word can sound like weakness.
Freaking out	+ This phrase can be used in both positive (<i>I'm freaking out from joy about my birthday</i>) and negative (<i>I'm freaking out about my health</i>) situations. -In Muslim cultures, it can be used as a swear word.
Not rocket science	+ Very well used in sarcastic contexts (<i>Don't be such a baby, it is not rocket science</i>). -It is better not to use this phrase when talking to scientists.
Do my best	+Sometimes it is used as an excuse. In reality, the person is not trying hard.
Underestimate	+ It can be used as a threat (<i>Come on, try to underestimate me</i>).
Convinced	+ Sometimes it can have the meaning of "blinded"

	confidence (<i>I'm convinced she is wrong</i>).
Stay on track	+ It can be used as advice to keep yourself in check (regarding depression, emotional state).
Stick to	+ Sometimes used as a sign of stubbornness.
Mess up	+ This phrase is slang also and has an additional meaning, characterizing a person with addiction or deep psychological trauma (<i>He is messed up</i>).
Leave the blank	+ A phrase that can be used to describe shock (<i>I just left a blank. I can't say a word</i>).
Past papers	+ This phrase can be used as a symbol of youth, hard work and unfulfilled dreams.
Find out	+ It can often be used in dramatic moments when life-changing information is revealed.
Overlook	+ It can also mean to forgive (<i>I overlook his stubbornness</i>).
Study buddy	+ In English-speaking countries, this may be the name given to an official position appointed at a university. -In conservative countries, this word cannot be used with students of different genders because it can imply personal intimacy.

**Завдання з перевірки англомовної лексичної компетентності учнів
до початку пробного навчання**

1) Read each question carefully. Choose one correct answer (A, B, C or D).

1. Find the English equivalent of the word «недооцінювати».

- A) contribute
- B) encourage
- C) underestimate
- D) confirm

2. Find the English equivalent of the word «переконаний».

- A) committed
- B) concerned
- C) embarrassed
- D) convinced

3. Find the English equivalent of the word «ігнорувати».

- A) overestimate
- B) overlook
- C) overreact
- D) overwork

4. Find the English equivalent of the word «просто для розуміння».

- A) straightforward
- B) competitive
- C) innocent
- D) adventurous

5. Find the English equivalent of the word «покладатися на».

- A) carry on
- B) hold on

C) rely on

D) take on

2) Form new words by adding OUT, ON, TO, UP to the given ones. You need to form a word that is identical to the meaning in brackets.

Word 1	+ out/on/to	Word 2
stick		(дотриматися)
find		(дізнатися)
edge		(на межі (нервового зриву))
mess		(завалити, зробити помилку)

3) Write the literal (direct) and figurative (metaphorical) meanings of the following words:

Words	Direct meaning	Metaphorical meaning
not rocket science		
stay on track		
past papers		
leave the blank		

4) Read the sentences and translate them. Create your own sentences with the highlighted words.

1. When preparing for exams, it is important not to **overlook** the stage of repeating the material, but this should be done not mechanically, but consciously.
2. Don't **underestimate** past exam tasks. Working with them increases your chances of passing the tests.

5) Divide the words from the list below into 2 groups: formal and informal.

convinced / overlook / study buddy / leave the blank / mess up / past papers /
stay on track / stick to / not rocket science / on edge

Formal words	Informal words

- 6) Divide into 2 teams and organize a discussion on the topic «Is it better to study alone or with a study friend». One team will be in favor of studying alone, the other against. First, each team should discuss the issue among its members, come up arguments, then the teams will take turns presenting their ideas, the opposing team looks for counterarguments. Don't forget to use thematic vocabulary.
- 7) Work in pairs and act out the dialogues. Imagine you are graduating and you have a tough exam tomorrow. One of you really nervous and has decided to study all night, while the other thinks he is lucky and has decided to sleep all night. Discuss the advantages and disadvantages of your decisions. Remember to use relevant vocabulary.

**Завдання з перевірки англомовної лексичної компетентності учнів
після проведення пробного навчання**

1) Choose up Ukrainian equivalents for the 5 highlighted words in the table. There may be MORE THAN ONE Ukrainian equivalent. Please note that there are some extra Ukrainian words here.

1. straightforward 2. underestimate 3. convinced 4. mess up 5. overlook

очевидний, зіпсувати, дотримуватися, применшувати, простий, не врахувати, зробити помилку, зрозумілий, виявити, пропустити, недооцінювати, переконаний, довіряти
--

2) Complete the sentences with the words in brackets, forming the correct form from them so that it fits the sentence correctly.

1. I was _____ (freak) out before the English exam, so much so that I cried.
2. I am _____ (convince) that the instructions are written correctly and simply, students have a greater chance of doing the task correctly.
3. When studying the material, I always try to do my _____ (good) to achieve success.
4. While preparing for the exam, I _____ (look) a few questions and didn't study them, which is why I didn't pass it.

3) Create 2 sentences with each of the words below. Write the first sentences with the word or expression in its direct meaning, the second sentence with its metaphorical meaning.

on edge, rely on, not rocket science, stay on track, stick to

1) Read the text and underline the English equivalents of the Ukrainian words in the table. Then make your own sentences with these words

екзаменаційні зошити минулих років, друзі по навчанню, бути
напруженим, просте, дотримуватися

I clearly remember the time when I was taking my exams I felt on edge. I was scared that I might fail some of them. The Math exam was especially challenging, although my mum said it wasn't rocket science and encouraged by to practice. I stuck to my study plan carefully. It was good that I had study buddies who shared past papers with me and gave me useful advice. Thanks to their support I passed all the exams successfully.

5) Fill in the table by writing formal equivalents for informal words or expressions.

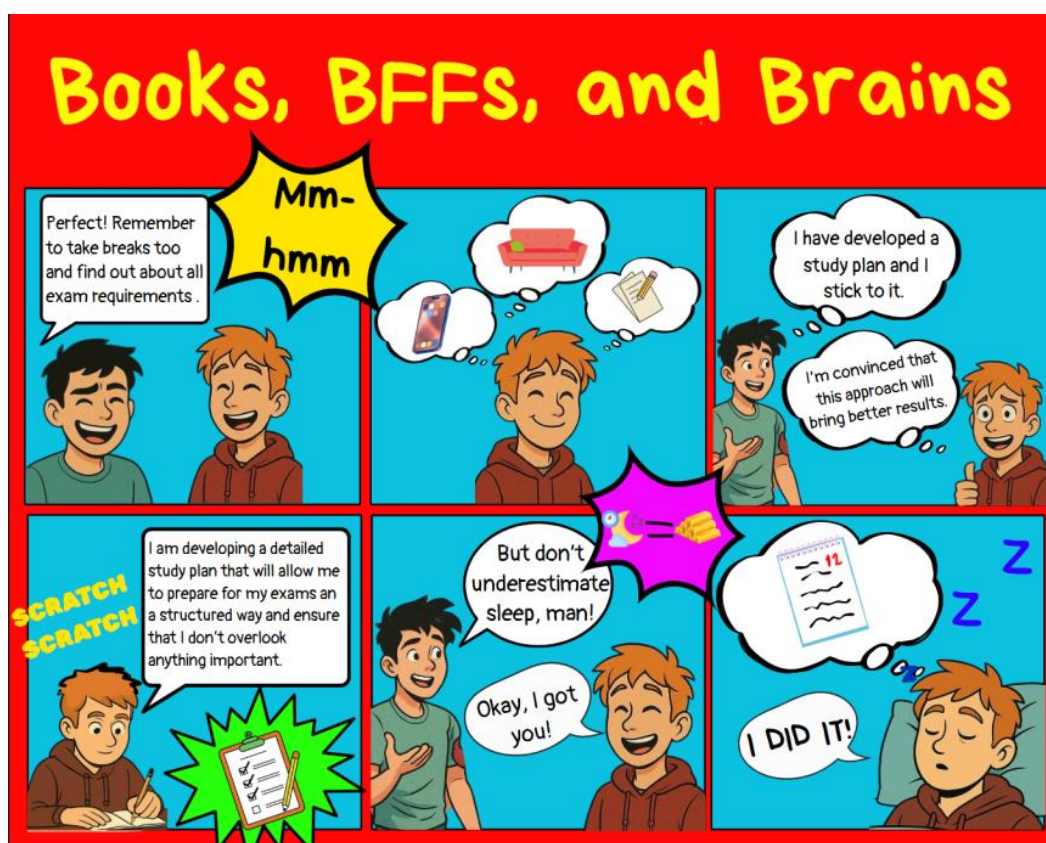
Informal	Formal
count on	
think it's easy	
sure	
go with	
miss	

Formal	Informal
omit an answer	
anxious	
learning partner	
not particularly complex	
make a mistake	

6). Divide into 2 teams and organize a discussion on the topic «Exams should be canceled: for or against». One team will be in favor of canceling exams, the other against. First, each team should discuss the issue among its members, come up arguments, then the teams will take turns presenting their ideas, the opposing team looks for counterarguments. Don't forget to use thematic vocabulary.

7) Work in pairs and discuss the question «How to deal with exam anxiety?» Don't forget to use thematic vocabulary. Then present your dialogues to your classmates.

Комікс на основі якого розроблений комплекс вправ

Books, BFFs, and Brains

